

פ ר ט י - כ ל

ישיבת ועדת השרים לענייני בטחון

י"ט בחשוון תשכ"ח - 22.11.67

נכחו השרים: ל. אשכול - יו"ר
י. אלוץ
י. ברזילי
י. גלילי
מ. דיין
ז. ורהפטיג
י. ספיר
פ. ספיר (בסעיף ב/33)
מ. קול
ח.מ. שפירא
י.ש. שפירא
א. ששון

נעדרו השרים: א. אבן (בחו"ל)
ז. ארן
מ. בגין (בחו"ל)

י. עוזאי - מזכירת הממשלה
רב-אלוף י. רבין - ראש המטה הכללי של צה"ל
אלוף א. יריב - ראש אמ"ן

סדר היום: ב/30. היחסים בין ישראל לבין ירדן עמ' 2
ב/31. התקרית בגיזרת אום-שורט עמ' 7
ב/32. מערך הכוחות בגבולות עמ' 20
ב/33. סגירת שטחים וסלילת דרכים לצרכי מחנות הצבא בגדה המערבית עמ' 24

ב/30. היחסים בין ישראל לבין ירדן

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני פותח את הישיבה.

שר הבטחון מ. דיין:

לפני שאנחנו עוברים לסדר היום, אני מבקש לדון בשני דברים קטנים, וזה ענין הפקעת קרקעות וסלילת כבישים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לסעיפים אלה דרוש לנו שר האוצר. הוא אמנם הודיע שלא יבוא היום לישיבה, אבל אם נאמר לו שסעיפים אלה עומדים לדיון, אולי יוכל להתפנות לחצי שעה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מוכן לכך. הענין דחוף מאוד, אבל הוא יכול לסבול דיחוי של שעה. אנחנו יושבים ודנים עם שר האוצר כל הזמן, שר האוצר הוא חבר הוועדה וגם על מה שהוחלט בישיבה הקודמת הוא אומר שאינו יודע. הענין בוער ואני מבקש לדון בו עוד הבוקר. עלינו להחליט היום בענין הפקעת קרקעות וסלילת כבישים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

דברים אלה קשורים בתקציב ולא נוכל להחליט עליהם בלי שר האוצר. אני מבקש להודיע לו שאנחנו מחכים לבואו, וברגע שהוא יגיע, נעבור לדיון בענין זה, בינתיים נמשיך בסדר היום.

שר הבטחון מ. דיין:

לפני שאנחנו עוברים לסדר היום, יש נושא שני, שאני מבקש להביא לכאן, והוא: הגישה שלנו לטיפול משקיפי או"מ ביחסים שבינינו ובין ירדן.

אתמול התקשר קצין המיבצעים של האו"מ והודיע שירדן מבקשת הפסקת אש. שאלנו אותו מה לו ולכל העסק הזה, והוא אמר שיש להם נציג בעמאן, והוא התקשר עם הנציג הזה, וזה התקשר אתנו והתחיל ללחוץ. אני מאוד לא מרוצה מההתערבות הזאת של אנשי האו"מ. בזמן הבירור בענין זה, ביקש מר תקוע לא להתמקח בענין מעמד משקיפי האו"מ, מאחר שרוצים להשתמש בהם כצינור לתקשורת כדי להעביר את הדברים למזכיר הכללי של האו"מ.

אני מבין את הנימוק הזה, שאם לא, הנציג בצד ההוא ידווח למזכיר הכללי. אבל אנחנו צריכים להחליט מה אנחנו רוצים. אני בעד זה שאנחנו לא נלך לקראת הסדר של משקיפים ותיווך בינינו ובין ירדן. אבל אנחנו צריכים להגיד להם מה אנחנו כן מציעים. אני מציע שנגיד לירדן כי בגשר אלנבי, שבו יש מוצב קבע שלנו מצד אחד, ומוצב קבע שלהם מצד שני, נתקין קשר טלפוני, ואם אחד הצדדים רוצה דבר דחוף מהצד השני, כמו הפסקת אש, הוא מתקשר טלפונית עם הצד השני. דבר כזה היה בזמנו בירושלים, כאשר היו משקיפי או"מ והיה ברור שצריכה להיות דרך לטיפול בעיניים דחופים. זה היה קיים גם במקומות אחרים, שהיתה אפשרות של התקשרות, ולא דווקא קשר טלפוני. גם אנחנו מעונינים בהפסקת אש, אבל ירדן יותר מעונינת מאיתנו, כי אנחנו יותר חזקים. השטחים האלה אצלם הם ברובם מיושבים, ואצלנו, פרט לגיזרת עמק בית שאן, זהו שטח שרק הצבא נמצא בו. אני בעד זה שנמצא טכניקה של התקשרות עם הירדנים, אבל אם אינם רוצים - אפשר לומר, שאם לא נרצה לקבל את תיווך האו"מ, הם יביאו זאת למועצת הבטחון, ותהיה החלטה של מועצת הבטחון

שתאמר, כי מועצת הבטחון מחליטה על הפסקת אש ומייפה את כוחו של המזכיר הכללי להציב שם משקיפים. מצרים וסוריה עשו זאת בזמן המלחמה, כאשר הצדדים נענו להחלטה על הפסקת אש, כאשר הפסקת האש באה לשם הפסקת המלחמה. בירדן לא עשו זאת, בהתאם לגישה הכללית שלנו של מגע ישיר בלי תיווך, ובמיוחד בינינו ובין ירדן, כי שם זה יותר גרוע מאשר בגבול הירדני, זה גבול אחר. הגבול הסורי הוא גבול רע, ואנחנו נרצה למנוע כל מה שניתן, אבל האו"ם רק יכבד ויוסיף גוף שלישי. יכול להיות, שכאשר יחליטו על כך במועצת הבטחון, לא תהיה ברירה, אבל לא נראה לי שאנחנו נקבל מראש תיווך של צד שלישי.

אני מציע שנציע לירדן דבר זה, אני מסופק אם הם יקבלו זאת, אני מניח שלא יקבלו, אבל עלינו להציע להם הסדר זה, של התקשרות טלפונית, או כל הסדר אחר של מגע ישיר, ולא נסכים לתיווך של המשקיפים פה, וכאשר הם יתקשרו - נגיד להם שזה לא עניינם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מציע לדון בענין זה לאחר שנשמע דין-וחשבון על מה שהיה אתמול ושלשום.

שר העבודה י. אלון:

מה היה שלשום?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

הפגיוז מתנה פליטים.

(הדיון בהמשך הישיבה)

שר הבריאות י. ברזילי:

ביחס לענין המשקיפים, אומר שר הבטחון, למה לנו להסכים למפרע, אם יכריחו אותנו - נראה, יש זמן. אני מציע לשקול את הדבר, האם זה יותר טוב מבחינה פוליטית, שנאמר עכשיו: לא. אחר כך זה ילך למועצת הבטחון, היא תחליט ואז נצטרך להגיד: כן. אז יש גם כשלון פוליטי, חיזוק היוקרה של הצד השני, ועושים את הדבר שיכולנו לעשותו גם בלי שיבואו ויאמרו כי איננו רוצים להגיע להסדר.

אם אמנם זה המצב, כפי שאמר שר הבטחון, שאינו מאמין כי הירדנים יסכימו למגע ישיר, אפשר לשער מה תהיה החלטת מועצת הבטחון באם זה יועבר לשם, וניאלץ להסכים לדבר בדיעבד. נדמה לי שיותר נכון לא להעניק את היתרון הפוליטי הזה לאוייב, ולהסכים להסדר זה כמו שהסכמנו לו במקום אחר.

שר המשטרה א. ששון:

אני מציע שנקבל את הצעת שר הבטחון, לבוא בדברים עם ירדן, כי אם נוכל להגיע לקשר ישיר אתם, זה חשוב גם לגופו של ענין, וגם לענינים אחרים. גם מבחינה מעשית וגם מבחינה מדינית, אני חושב שרצוי מאוד שנציע זאת לירדן, וגם אם לא יקבלו זאת, יעבירו זאת למועצת הבטחון, והיא תחליט על כך, משום שבגדה המערבית אנחנו לא נמצאים על סמך הפסקת אש. בסיני היתה הפסקת אש וגם ברמת הגולן, בירדן הקרבות נפסקו מעצמם. על כן, אין קו מוכר ע"י האו"ם של הפסקת אש בינינו ובין ירדן.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

על יסוד מה אתה אומר זאת? מצרים וירדן הפסיקו יחד את הקרבות.

שר המשטרה א. ששון:

בירדן לא היתה הוראה להפסקת אש, ויותר טוב שיהיה הסדר בינינו ובין ירדן, אם הם לא יסכימו - זה ילך למועצת הבטחון.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בקשה להצעה של קשר ישיר עם ירדן - אני בעד זה, אבל אני גם לא נגד תיווך של משקיפי או"מ. איננו צריכים לדרוש זאת, אבל אני יודע שהמצב מתוח מאוד. קראתי מאמר של הייכל, שהנה הם פוגעים במטרות צבאיות והיהודים פוגעים במטרות אזרחיות. זה היה בקשר לפיצוץ בתי הזיקוק בסואץ. אותו הדבר בירדן. איני אומר שאם אינם רוצים להקים קשר ישיר, אין אפשרות לאו"מ לבוא ולדרוש הפסקת אש, זו בדיוק אותה הפסקת אש כמו שיש לנו עם מצרים ועם סוריה.

שר הבטחון מ. דיין:

אתה לא יודע שאין פה משקיפים? לגבי מצרים וסוריה הוחלט במועצת הבטחון להטיל על המזכיר הכללי לשלוח משקיפים, פה לא. פה הוא מרים טלפון ומוסר בשם הירדנים שהם מבקשים הפסקת אש.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

במצרים איננו יכולים להתנגד לכך, ברגע שקיבלנו את הפסקת האש, ולכן אינני רואה שום נימוק מדוע לא לקבל זאת גם כאן.

אני זוכר ששר הבטחון פיתח פעם תיאוריה שצריך לשלח את כוחות האו"מ מכאן, כדי שיהיה לנו עימות ישיר עם הצד השני, והתיאוריה הזאת אמנם הוכיחה את עצמה הצודקת, אבל זה תלוי גם בצד השני. אינני רואה את ההישג בזה שנתנגד להם ועל ידי כך נביא את הענין למועצת הבטחון.

השר י. ספיר:

לענין האו"מ - אני מתקשה למצוא נימוק מדוע לא לשלח פעולה עם משקיפי האו"מ, בשעה שמשקיפי האו"מ הוצבו מיד אחרי המלחמה, או כאשר הצד השני מבקש התערבות משקיפי האו"מ. פה נאמר, שאילו היו מציבים אותם באותו אופן כמו מצרים וסוריה, לא היינו מתנגדים. אני מתקשה למצוא הסבר לכך.

מבחינה פוליטית, נדמה לי שאם חוסיין רכש לעצמו סימפטיה בארצות הברית ובמקומות אחרים, כי הוא מופיע כ- UNDERDOG, למה לתת לו אמצעי נוסף להופיע בצורה כזאת? מה שהיה - היה, להבא צריך להקפיד על ההחלטה. הייתי מנסה על ידי איש האו"מ, שפנה בשם ירדן, להציע לחוסיין להקים קשר ישיר. אם לא יקבל זאת, איש האו"מ יהיה זה שיפגיש את הצדדים. זה לא עומד בסתירה לעקרון שנתקבל גם ביחס להחלטת מועצת הבטחון, שאם הנציג יבוא כדי להפגיש בין הצדדים, אנחנו לא נתנגד. הוא אינו מתווך, הוא רק מפגיש את שני הצדדים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

בענין משקיפי האו"מ - אני מסכים להצעת שר הדתות, שמצדנו נציע לירדן קשר ישיר ונסביר להם שזה יותר טוב. אבל אם הם יעמדו על כך, אין לנו נימוק לסרב להתערבות איש האו"מ.

שר העבודה י. אלון:

אני מציע לעשות את שני הדברים גם יחד: גם קשר טלפוני ישיר עם ירדן, וגם לא להתנגד לנהוג בקו הפסקת האש עם ירדן באותה צורה שנוהגים בקו הפסקת האש עם מצרים, או עם סוריה. אינני חושב שמשקיפי האו"מ יתערבו לגבי מובילי הירקות או המהגרים. אין להם סמכות לזה. אנחנו מזמן לזמן מעבירים אנשים גם בתעלת סואץ. אין לקו הפסקת האש עם ירדן סטאטוס אחר, לא מבחינה מדינית

ולא מבחינה בינלאומית, מקו הפסקת האש של מצרים וסוריה.

השר י. ספיר:

ואם היה ספק - אפשר לבדוק זאת.

הרמטכ"ל י. רבין:

אם מותר לי להתייחס לענין שהוא יותר פוליטי ואשר הועלה כאן על ידי שר הבטחון - השוני מבחינת משקיפי האו"מ בין המצב במצרים ובסוריה ובין המצב בירדן, שאין הדבר דומה למשנהו. שם היתה פעולה ויש ביצוע של הצבת משקיפי או"מ משני הצדדים. ירדן, מסיבות שלה - וכאן נכון מה שאמר השר ששון - לא רצתה לקבוע עובדה בשטח, שיש שני קווים, ושהאו"מ ניצב בשני עברי הנהר. יש איש או"מ שם וגם הוא התחמק מענין זה, ועל אף כך רצה ליצור מגע דרך הצינורות שלהם. זה לא דומה למצב בסוריה, ששם יש קווים ברורים של הפסקת האש, וגם לא למצב במצרים, ששם יש הגדרה של קו הפסקת האש משני עברי תעלת סואץ. אמנם גם זה לא דבר מוגדר, אבל יש הגדרה איפה הקו. הירדנים מנסים להתחמק מהצד הרע של הענין, של קביעת קו, אבל הם רוצים ליצור מגע אתנו בלי שזה יביא לקביעת העובדה הזאת דרך האו"מ.

אני מבין שהשאלה היא - ועל כך הדיון - האם בלי שיש קו כזה, והירדנים לא פנו ולא ביקשו לקבוע אותו, אנחנו צריכים לתת לאו"מ למלא אותו תפקיד בירדן, כפי שהוא ממלא בסוריה ובמצרים, כאשר שם המצב הבסיסי שונה?

אני לא חושב שאנחנו צריכים לפנות אל האו"מ כדי להציב משקיפי או"מ. כל הכוונה היא לתת לאו"מ להיות במצב שהוא ה-GO-BETWEEN.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

לענין הזה של כוח האו"מ - אני יודע מתוך קריאה ושמיעה, שלשר הבטחון יש, זה שנים רבות, אוורסיה נגד אנשי האו"מ.

שר הבטחון מ. דיין:

אין לי אוורסיה, יש לי פרקטיקה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

רציתי להמשיך ולומר שהוכח, כי האוורסיה שלך יש לה על מה לסמוך. יחד עם זאת, לו ידעתי שאנחנו יכולים, בתכסיס זה או אחר, להמנע מזה, הייתי אומר לנקוט בו. אבל אתה (לשר הבטחון) יודע כמו כל היושבים סביב שולחן זה, שאם זה יובא לדיון - האו"מ יחליט על העמדת משקיפים. אז מה יצא? נזכה לדיון חוזר בשאלה זו באו"מ, על יחסים בינינו ובין ירדן, ויחזור כל המהלך הזה: הוא מבקש שיהיו משקיפים, ואנחנו רוצים שלא יהיו משקיפים, ותהיה החלטה שיהיו משקיפים. למה אנחנו מעוניינים בדבר זה? לו היה סיכוי, שאם אנחנו לא נסכים, זה לא יהיה, הייתי נוטה לזה.

שר הבטחון מ. דיין:

אנחנו צריכים לרוץ לקראתם? באיזו רשות הוא מטלפן אלינו ואומר: אני מודיע לכם בשם ירדן שהם רוצים הפסקת אש. מה הסטאטוס שלו עכשיו?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה צודק, אבל מה יוצא לך מזה שאתה צודק? אם אתה אומר לו: איפה התעורה שלך - הוא מעביר את זה לניו-יורק, ואז אתה לא יכול להיות בטוח שאפילו ההחלטה על העמדת משקיפים פה לא תהיה קשורה בעוד הצעות שלנו יהיה קשה לקבלן. אז נצטרך להלחם נגד משהו נוסף, ונגד העניין הזה אנחנו יכולים להלחם ביתר קלות.

לאחר שאתה שוקל את הדברים, נדמה לי שהשכל מחייב, שמוטב לנו להסדיר את עניין המשקיפים לא דרך ניו-יורק, כי אם דווקא כאן.

השר י. שפירא:

על בסיס העקרון של הפסקת אש, לפיה הוצבו המשקיפים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

המצב בשטח זה נשתנה, ומה שהיה פעם שוב בלתי אפשרי. לו אפשר היה להגיע לסידור של טלפון ישיר בין היהודים לבין הערבים, היה טוב, אבל זה לא הסתדר כך. לדעתי, לא יהיה זה מן התכונה הפוליטית אם אנחנו לא נסכים להסדר של משקיפים, בלי החלטה מפורשת של האו"מ. אין לנו החלטה של האו"מ, אבל נדמה לי שההחלטה כפי שהיא התקבלה אז, כוללת אפשרות של העמדת משקיפים גם בירדן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אינני יודע מדוע אנחנו צריכים למהר להשיב בעניין משקיפי האו"מ.

שר הבטחון מ. דיין:

אין פניה רשמית מצד, מה שקרה היה באמצע היריות. אין פניה מבול להציג משקיפים על גבול ירדן, אלא בזמן היריות פנה נציג או"מ בעמאן, שאיננו סימפטי לנו ביותר, ואמר שהירדנים מציעים הפסקת אש. נענינו לו, אבל אני שואל עכשיו, איזה שותף הוא כאן?

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אתה מתחרט על העבר?

שר הבטחון מ. דיין:

לגבי העבר זה כבר לא משנה. אנחנו צריכים להציע לירדן להגיע להסדר על הפסקת אש. אין לנו כל עניין לחזור להסכם שביתת הנשק, שקבע את הצבת המשקיפים. עכשיו איש האו"מ איננו כתובת לעניין זה. יש החלטות ספציפיות לגבי הצבת משקיפים בסוריה והצבת משקיפים במצרים, אין דברים כאלה לגבי ירדן. אז אנחנו לא צריכים להזמין זאת בעצמנו, ואני מציע שנפנה לירדן ונציע לה להקים קשר.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

שר הדתות הציע שנעשה זאת אם תהיה פניה, אם אין פניה, לא צריך.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

היות וזה תלוי ביוזמה, זה לא בוער. אני מציע בישיבה הבאה לדון על כל הענינים האלה, כדי שנוכל היום לגשת לדיון בסעיף העיקרי, וזה ענין ההיערכות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

למה לדחות?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אפילו אם בול היה פונה, לא מוכרחים לענות מיד. הוא היה חודשיים נוסע הלוך וחזור לסוריה, עד שהיה משיג משהו.

שר הבריאות י. ברזילי:

אם אפשר לדחות, זה טוב מאוד.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

אני מציע לקבל מה שמציע שר הבטחון, ננקוט יוזמה ונציע לירדן קשר ישיר, ונראה מה תהיה התגובה.

השר י. גלילי:

אנחנו נמשיך בדיון הזה בשבוע הבא?

שר הבריאות י. ברזילי:

אני מציע שהסיכום יהיה בשבוע הבא.

מחליטים:

(א) להציע לממשלת ירדן לקבוע הסדר לקיום קשר ישיר, בין מוצבים של צה"ל בגדה המערבית לבין מוצבי צבא ירדן.

(ב) לדחות לישיבה הבאה את ההחלטה בענין העמדה שיש לנקוט לגבי אפשרות תיוכם של נציגי האו"ם בין ישראל לבין ירדן.

ב/31. התקריט בגיזרת אום שורט

הרמטכ"ל י. רבין:

אתחיל בתקריט של שלשום. כיום שני, בשעה 13:10 עלתה מכונית משא על מוקש ואחרי זה היו יריות על כוח החיפוש שנע לאורך הפטרול. אולי כדי להסביר מה שקרה, אתן רקע על שיטת הפטרולים בה אנחנו פועלים עכשיו לאורך בקעת הירדן.

השיטה היא, ששני זחל"מים, עם אנשים בשני צידיו, הולכים ובודקים את הכביש, שמא הונחו בו מוקשים, ויותר רחוק, על הכביש עצמו, נע כוח חיפוי, בדרך כלל של תול"ר, מרגמה ולפעמים גם שריונית.

לאחר הפעילות הרבה בעמק בית שאן, עשינו מאמץ מיוחד, ובמשך שבועיים ריכזנו כוחות של 9-13 פלוגות, והם שכבו במארבים בגיזרה זו לילה - לילה. היה צירוף מסיבות לצערי, והסתבר שמתקריט המוקש הזאת התחילה

תקרית של חילופי אש, אשר הביאה לפגיעת כמה פגזים על משק מעוז חיים, ומחוליית מבצעי החבלה נעדרים כנראה ארבעה, ואיש אחד מהמארגנים כנראה נפגע. הלילות היו לילות ירח והגברנו את הפעילות, וכתוצאה מזה יש להניח שהם שינו בשיטת הפעילות שלהם, לא ניסו לחדור לעומק, אלא הסתפקו בפעולות מיקוש בסביבה ההיא. גם הלילה הם שמו מוקש שהתגלה לפני שהתפוצץ, כ-1.5 ק"מ דרומית - מזרחית ממעוז חיים. כל הפעילות שלהם מתבצעת בשטח שהוא קרוב לירדן, כי הקו המערבי איננו על הירדן, לעיתים הוא לאורך תוואי מסויים.

בתקופה האחרונה הוגברה הפעילות, לא בגזרת עמק בית שאן, אלא באזור הזה (תיאור על המפה). הם נקטו כאן שיטה פשוטה - מיקוש וחיפו אש מהצד הירדני, ובזמן שאנשינו מגלים את המוקש ויורדים לפרק אותו, הם יורים עליהם.

בעשרת הימים האחרונים היו כשלוש - ארבע תקריות, שבהן נוסף למיקוש, כאשר המיקוש נתגלה או לפני שהוא נתגלה, פתחו באש מהצד השני, בתקווה שאז האנשים שיתקדמו ברגל יעלו על המוקש. התיאום כאן בין המיקוש וחיפוי האש מצד הכוח הירדני הוא מעל לכל ספק.

אשר לתקרית שלשום, כפי שציינתי, עלתה מכונית סיוור שלנו על מוקש בסביבות גשר מנדסה, בין גשר אום שורט לבין גשר דאמיה, המוביל לירדן. אנחנו עדיין לא מגדירים עליה על מוקש כפתיחת אש מהצד השני, הכוח שלנו אינו רשאי להשיב אש במקרה שעלה על מוקש. אחרי כשעה, נפתחה אש על אותו סיוור, כאשר הוא הגיע לאזור גשר מנדסה עצמו. הכוחות שלנו השיבו באש, ולאחר שחילופי האש נמשכו כ-20 דקות או חצי שעה והתפתחה תקרית, הנחיתו כוחותינו לפי פקודת אש ארטילרית על הכפר כראמה. זה כפר ולא מחנה פליטים. יכול להיות שיש שם שכונה של פליטים, אבל מחנה הפליטים עצמו הוא יותר מרוחק מהכפר.

אני מוכן לומר יותר מזה - מאחר שמפקד החטיבה באזור ראה שהכפר מלא אנשים, הוא ירה פגז אחד לטיווח - כי אם הוא היה עושה מטח, היה גורם לטבח - ועל ידי זה הוא נתן לכל האנשים שמילאו את הרחובות והסתכלו על התקרית, להסתלק, ואחרי זה ירו כוחותינו לפי פקודה שמונה פגזים של 120 מ"מ, לתוך הכפר כראמה. בזה נסתיימה התקרית שלשום.

שר העבודה י. אלון:

הידיעה על מספר ההרוגים נכונה לפי דעתך?

הרמטכ"ל י. רבין:

אין לי יסוד להניח שזה לא כך.

שר הבריאות י. ברזילי:

ואלה באמת פליטים שנפגעו?

הרמטכ"ל י. רבין:

התקרית של אתמול באה בעקבות פעולת תגמול בטנקים, שהירדנים בצעו. בדרך כלל, הירדנים מחזיקים לאורך הבקעה כשני גדודים ובין 70 ל-100 טנקים. במשך הלילה, הם הזיזו טנקים מול התצפיות - שמונות בערך ארבעה איש בכל תצפית - שיש לנו מול שני הגשרים: גשר מנדסה וגשר אום שורט. זה היה בגיזרת התקרית של יום לפני כן.

בערך בשעה 08:30 בבוקר הם פתחו באש-טנקים ישר על עמדות התצפית. כתוצאה מהפגיעות נהרג איש מילואים. יש לנו שם ביצורים טובים וגם מיקלטים טובים, אבל כנראה שהאוהל ששם היו החפצים של האנשים נפגע, והאיש הזה כנראה רץ לקחת את החפצים. יתר אנשי התצפיות לא נפגעו, חוץ מפצוע אחד קל.

בשלב ראשון הפעלנו אש-נגד-טנקים, אש-מרגמות וארטילריה. יש לנו שם מחלקת טנקים והתחלנו להזיז אותה לאותו מקום. אש הטנקים שלהם נמשכה גם בשעת כניסת הטנקים שלנו, ובזמן כניסת הטנקים לעמדות, טנק אחד שלנו קיבל פגז ששיפסף את הקופולה של המפקד, והמפקד שראשו היה בחוץ נהרג. בשלב זה, ניתן אישור להכניס את חיל האוויר לתקיפת הטנקים בלבד. חיל האוויר תקף את הטנקים, גם אלה שעמדו מול העמדות, וגם הטנקים שנסוגו והתרכזו במרחק של 3.5 - 5 ק"מ מאחורי שני הגשרים האלה. באותו זמן, היו כ-10 - 12 טנקים שלהם באזור. לנו היו שנים, חלק היה בנסיגה וחלק בריכוז מאחור.

שר העבודה י. אלון:

מה היה השיקול להכניס את חיל האוויר?

הרמטכ"ל י. רבין:

הם עשו פעולת תגמול עם טנקים, ובמצב שהיה שם, ארטילריה אינה יכולה לעשות לטנקים שום דבר. הטנקים שלנו בבקעת הירדן הם טנקים "שרמן מ-1", שהם נחותים לעומת ה"פטונים" שיש לירדנים שם.

במצב שהיה שם, הסיכוי לפגוע בטנקים ולתת להם מכת אש על הנסיון הזה שהיתה פעולה יזומה מצדם, והאפשרות היחידה לתת להם מכה היתה להפעיל את חיל האוויר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

זה בניגוד להוראות שלנו.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא בניגוד להוראות שלנו, תקרא את הפרוטוקול.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

דובר על מקרה של הפגזת ישוב.

שר העבודה י. אלון:

כמה מטוסים השתתפו?

הרמטכ"ל י. רבין:

ארבעה-עשר מטוסים. לפי הדיווח של הטייסים, שאומת על ידי הדיווח מהקרקע, הם תקפו ששה - שבעה טנקים. אש הנ"מ שלהם היתה חלשה מאוד, ועדיין לא ברור כיצד הופל ה"וטר" שלנו. האווירונים שהשתתפו היו מסוג "אוראגן", "מיסטר" ו"וטר", לא השתתפו "מיראז'ים". חלק מהמטוסים חזרו עם ריקושטים. כלומר, פגיעות של רקיטות, מה שמוכיח שהאווירונים ירדו די נמוך. יתכן שזו הסיבה לנפילת המטוס, יתכן שזו היתה פגיעה של נ"מ, אינני יכול להגיד בוודאות.

שר הבריאות י. ברזילי:

האם יש ידיעה אם הטייס שלנו נהרג תוך כדי צניחה?

הרמטכ"ל י. רבין:

יש לנו כל היסוד להניח, שהטייס שלנו צנח חי ונהרג על ידי ההמון בכפר שונה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

נקבל את הגופה?

הרמטכ"ל י. רבין:

אינני יודע, אנחנו נפנה.

שר העבודה י. אלון:

מה המצב שם הבוקר?

הרמטכ"ל י. רבין:

שקט, פרט למוקש שנתגלה.

שר הבטחון מ. דיין:

הרמטכ"ל פנה אלי ואני אישרתי הפעלת חיל-האוויר. במידה שזה בניגוד להוראות - ואני לא חושב כך - האשמה היא שלי. רציתי שזה יהיה ברור.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אשר לענין השני - אתם וודאי זוכרים את הוויכוח שלנו בישיבה הקודמת בענין האווירונים. אני אז אמרתי, שלדעתי, לא צריך להפעיל אווירונים, כי יש לנו נסיון מסויים לגבי הפעלת אווירונים. אז באו אלי בטענה שיש אצלנו, מקדמת-דנא, שאם פוגעים בישובים שלנו, מותר לנו להשתמש באווירונים. אמרתי, שאחרי המלחמה, עלינו להיות זהירים ולהמנע עד כמה שאפשר מלהשתמש באווירונים. גם אם יש הוראת קבע, במקרה של הפגזת ישוב, קודם כל, זה מעשה מלחמתי מובהק, על ידי זה שאנחנו עוברים את הגבול ויש גם סכנה לאווירונים שלנו. כל אווירון שלנו זה נכס יקר.

הפעם מתברר שלא הפגזו ישוב שלנו, אלא ירו בטנקים, וכיוון שהנשק שלנו לא יכול היה להשתיק אותם, השתמשנו באווירונים. זה בניגוד להוראות. אתם אמרתם, שכאשר יפגעו בישובים שלנו, נשתמש באווירונים. אני הייתי גם נגד זה, אבל הרוב החליט. זה כנראה מוכיח שכאשר מותר להשתמש באווירונים, קשה לעמוד מן הצד ולא להשתמש בהם. זה בניגוד להוראות, וגם אם שר הבטחון ירצה להוכיח לי שזו ההוראה, אני בכל זאת עומד על דעתי, שזה בניגוד

להוראות שלנו הרבה זמן, לפחות שנתיים. אנו לא צריכים להיות מעוניינים "לחמם" את הגבול עם ירדן מכל מיני בחינות. נכון שהיו מוקשים ופעולות חבלה, ולהם חשוב מאוד כעת, כאשר מועצת הבטחון יושבת, להוכיח מה שנעשה בגבול אצלנו. צריך להימנע עד כמה שאפשר מלחמם אותו עוד יותר.

לדעתי, פעולות התגמול שלנו עושות את ההיפך ממה שנחזק. אני מבקש, קודם כל, לשמור על ההוראות ולדאוג שלא לחמם את הגבול. אנו היינו הראשונים שהתחלנו לרכז שם צבא.

שר הבטחון מ. דיין:

אולי גם אנחנו מניחים מוקשים שם ויורים על

הפטרוילים שלהם.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

לו הייתי מניח שם מוקשים, זה דווקא רעיון שהועלה כאן, אבל אתה לא מקבל זאת. אתה אומר שיותר טוב להשתמש באווירונים מאשר במוקשים. אני אומר שמוקשים זה יותר טוב מאווירונים, כי אנו בכל זאת צריכים להיות מעוניינים שלא לחמם את הגבול עם ירדן יותר מדי. מספיק מה שיש בגבול מצרים, שם אנחנו יודעים מה יש ומה עלול להיות. למרות התוצאות של ההפגזה הראשונה ומספר הטנקים הירדניים שנפגעו, אני מבקש שנימנע בעתיד מדברים כאלה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אתה כורך את שני המקרים יחד?

שר הבריאות י. ברזילי:

אני רוצה להתחיל מהשלב השני. במקרה היה לנו בזמן האחרון דיון על שימוש באווירונים, יכול היה שלא להיות, כי בענין זה היו עמדות קבועות בממשלה ובוועדת השרים. אני לא הגבתי כמו שר הפנים, ולא אמרתי שצריך להבדיל בגבול ירדן, אלא כאשר מפגיזים ישוב יש הוראת קבע, והיא נוגעת לכל המדינות השכנות מסביב. אבל בהיתר נקבעה המגבלה המפורשת, שזה רק לזה. יכול להיות שיש סיטואציות שאי אפשר לשאת בהן, זה צריך לדעת למפרע. זה לא היה בתחום הסיכומים שלנו, אלא בניגוד לסיכומים שלנו, וגם אני מתרעם על כך.

לענין הפגזת הסכר - יש עכשיו מצב של יחסי כוחות בינינו ובינם, ואנחנו יכולים להרכיב ולתת להם מכות צבאיות. זה איננו בתחום של פעולות תגמול לגבי מסתננים, ואנחנו יוצרים מגע על ידי זה שפוגעים באלה שנותנים חיפוי. פה יש אויב צבאי גלוי עם שריון ועם טנקים, ואז יש לנו מגע גלוי אתו.

ביום ראשון קראתי מאמר חמור מאוד, שאני יודע שהוא ביסודו מסולף, של אותו עתנואי שכבר סילף פעם את דברי שר הבטחון, דויד הולדן, ב"סנדיי טיימס", אבל הוא מצטט באותו מאמר שיחות עם האלוף עוזי נרקיס ועם אלופים אחרים, בהן הם מודיעים למפרע שכך נפעל כלפי האוכלוסיה. אני מניח שהוא מסלף את הדברים.

שר המשטרה א. ששון:

לגבי התקריות של השבוע - אנחנו שוכחים שאנחנו במצב מלחמה עם הערבים, שהם ממשיכים בה ולא אנחנו. אין להפריד בין המלחמה הרשמית לבין מלחמת הגרילה. הם שולחים חבלנים לתוך קיבוצים ויישובים שלנו, מתוך כוונה

תחילה לפגוע, והם צריכים לדעת שעל כך לא נעבור בשתיקה. אם לא ניתן להם להבין כמה זה קשה וכואב, נדמה לי שהם לא יוותרו. כאשר הצבא נמצא במצב קשה ואינו יכול להשתיק את האש על ידי ארטילריה, ומוצאים לנכון להשתמש בחיל האוויר כדי לחלץ יחידה שלנו, אי אפשר להגיד להם לא להשתמש באווירונים עד אשר הוועד הזאת תשב ותחליט על כך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לענין השימוש באווירונים כתוצאה מהתקרית, נדמה לי כי הפעם היה בזה הישג פסיכולוגי לירדן. בשבילם זו לא שאלה של מספר טנקים שנפגעו, אלא העובדה שנפל מטוס ישראלי והם יכולים לצאת בתרועות נצחון.

תמיד התנגדנו לשימוש באווירונים, כי פירושו מעבר גבול. אם משתמשים בטנקים ובארטילריה מצד זה של הגבול, זה לא מעבר גבול. כאשר היה לנו ענין עם גבול סוריה, היתה לנו תיאוריה ששתי סיבות מצדיקות שימוש באווירונים: אם מפגיזים ישוב, כי אז אין לנו אפשרות לענות להם בנשק אדקוויטי; מפני שאנחנו היינו שם בעמק והם היו על ההר. היו אצלנו אפילו כאלה שהציעו להקים סוללה, אבל זה לא יצא אל הפועל. ענין זה חזר ובישיבה הקודמת נשאלנו מה יהיה אם יפגזו ישובים שלנו.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אולי אפשר לדעת מה הוחלט בישיבה הקודמת?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בישיבה האחרונה אמר שר הבטחון, כי במידה ויפגזו ישובים, ישנה הוראת קבע להשתמש באווירונים. היו כאלה אשר אמרו, כי כאן יש אפשרות להשתמש בכלים אחרים, כאשר אין המצב בגבול הזה דומה למצב בגבול הסורי, אני הייתי בין אלה שהצביעו בעד שימוש באווירונים במקרה של הפגזת ישוב. אבל אם אין מפגיזים, אין להשתמש באווירונים, אלא אם תהיה ישיבת הוועדה שתחליט על כך במיוחד. נדמה לי, שבמקרים כאלה, שמירה קפדנית על ההחלטות, חיונית מאוד. פה היה שימוש באווירונים אחרי שנהרג מפקד פלוגת הטנקים. יתכן שהתגובה שלנו היתה יכולה להתאחר בכמה שעות. אינני יודע אם מבחינה צבאית אפשר היה, אבל מבחינה מדינית, יתכן שאפשר היה להשהות את התגובה, לא היתה סכנה אימננטית ליישוב.

חשר י. גלילי:

אני רוצה לקרוא את החלק הרלבנטי של ההחלטה מה-6 בנובמבר, כי לפני זה יש סעיף המדבר על חיזוק אמצעי השמירה. סעיף ב' של ההחלטה אומר: "במקרה של פתיחה באש מצד ירדן, ישיב צה"ל באש חזקה, בכלים הנראים לו מתאימים (לא כולל מטוסים), לפגיעה במטרות בגדה המזרחית המשתתפות בהתקפה והסמוכות לאזור התקרית." סעיף ג': (נגד 1 קול) "חיל האוויר יופעל רק במקרה שיופגזו ישובים." הקול האחר שהיה נגד, היה של שר הפנים, שגם אז התנגד להפעלת אווירונים.

חשר י. ספיר:

נדמה לי ששר הבטחון דרש להשאיר חופש פעולה בידי הצבא, גם במקרה שזה איננו ענין של הפגזת ישובים. הדיון לא היה בזמן שהירדנים הפגזו ישובים. בכל עמק בית שאן לא הפגזו ישובים על ידי תותחים באותה תקופה.

שר הבטחון מ. דיין:

זה היה בעקבות ההפגזה על מעוז חיים.

השר י. ספיר:

ההחלטה הזאת קיימת ואין לשנותה. נאמר שאם יפגיו ישובים, משאירים בידי הצבא את האפשרות להפעיל חיל האוויר. אבל מקרה זה לא קרה בזמן הפגזת ישוב.

אני מוכן לקבל דעת שר הבטחון, שבמקרה של הפגזה לא תהיה שהות מספקת לכנס ישיבה ולשקול, אבל אם אין הפגזת ישוב, אסור להשתמש באווירונים. אנחנו יכולים לקבל החלטה זו מתוך ידיעה ברורה שמה שהיה אינו תואם את ההחלטה הזאת ולא צריך לחזור על מה שהיה.

לגבי המקרה עצמו, יש לי הרגשה שלא צריך לעשות אסקלציה של המצב כפי שהיה קודם. היו כבר מקרים דומים ואנחנו לא השתמשנו באמצעים כל כך חריפים. הסיכון לעמדותינו לא נשתנה בהרבה לעומת מקרים קודמים. זאת אומרת, שהפעם לא היתה סיבה מיוחדת שהיתה מצדיקה פעולה חריפה כזאת. אינני רואה שגם בפועל זה נשחק את פעולות האיבה, והעניין ודאי ימשך.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

היתה פעם החלטה כאן בדבר שימוש באווירונים נגד מצרים, אם כי בישיבה שהיתה לנו בתל-אביב שמענו הסבר מפי אלופי צה"ל מדוע זה לא טוב, והדגש היה על כך שאנחנו רוצים לקבל עכשיו אווירונים מארצות הברית.

השר י. גלילי:

זה היה בישיבה בה דנו ונתקבלה החלטה ביחס לפגיעה בבתי הזיקוק במצרים.

שר הפיתוח ושר התיירות מ. קול:

ההנמקה נגד שימוש באווירונים אז היתה העניין שיש לנו לקבל אווירונים מארצות הברית, ועל כן עלינו להיות זהירים. ידוע שארה"ב רגישה יותר ביחס לחוסיין מאשר ביחס למצרים. דבר שני, לתקוף באווירונים מדינה שאין לה אווירונים, זה אינו עושה רושם טוב.

אני חושב, שלא רק שהיתה סטייה מההחלטה שלנו, אלא זה נוגד את כל הקו, גם אותו קו ששר הבטחון מנסה להסביר אותו. הוא אומר שהוא רגיש בעיקר בשאלת קבלת האווירונים מארה"ב, ואם רוצים לשבת אתם ולהסביר להם את הצורך בקבלת אווירונים נוספים, איך אפשר לפעול כך נגד מדינה שאין לה אווירונים, ובניגוד להחלטה?

[REDACTED]

[REDACTED]

שר העבודה י. אלון:

לפי דעתי, יש לתקן את ההחלטה, אותה ציטט כאן השר גלילי, בכיוון שיאמר, כי מותר להפעיל את חיל האוויר, גם כאשר יש צורך לחלץ יחידה צבאית ממצוקה. לפעמים יכול להיות שפטרול שלנו יעמוד במצוקה כזאת, שאין לו אפשרות לסגת וצריך לעזור לו. זאת אני מציע לגבי העתיד.

כשלעצמי, יש לי ספק אם היה צריך להפעיל הפעם את חיל האוויר, לא רק מפני שזה חרג - וזה חרג בלי שום ספק מההחלטה - אלא בעיקר משום שאני חושש לשחיקת אווירונים, שבפניה מזהירים אותנו כל הזמן. גם כאשר אינם נפגעים, קל וחומר כאשר הם נפגעים. אני גם לא יודע אם התוצאה הצדיקה את הפעולה, עם כל החשיבות שיש לפגיעה ב-6 - 7 טנקים. במקום זה יכול להיות שצריך לשנות את מערך הכוחות שלנו בבקעת הירדן, הן מבחינת כמות השריון והן מבחינת איכות השריון. אין סיבה שלא יהיו לנו שם טנקים יותר טובים מאשר לירדן. אולי יש צורך שם גם

בארטירליה.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

אני מציע לתקן את ההחלטה, כי במקרה של צורך לחלץ יחידה צבאית, תהיה רשות לצבא להפעיל את חיל האוויר באישור שר הבטחון.

הרמטכ"ל י. רבין:

קודם כל, לגבי השימוש בחיל האוויר: (א) למה ביקשנו הפעם? (ב) במה השוני בהשוואה למקרים אחרים? מאחר שזה קול אמר שהפעם זה לא הצדיק הפעלת חיל האוויר - זו לא היתה פעולת תגמול שהיתה מושתתת על פעולה אווירית, זה היה תוך כדי פעולה שיוזמה על ידם, וכדי לחלץ את הכוח שלנו היה צורך להפעיל את חיל האוויר. אני מניח שאילו מחר היו תוקפים אניית נפט שלנו בסואץ ולא היה אמצעי אחר להתגונן, איש לא היה מעלה על דעת שלא להשתמש בחיל האוויר. אינני רוצה שישתמשו בטיעון של אלופי הצבא בדיון על פעולת תגובה יוזמה כהוכחה נגדית מדוע לא להשתמש בחיל האוויר. אז נאמר מה שנאמר בהקשר לפעולה יוזמה נגד אובייקטים מוגנים היטב, וברור היה שאנו עלולים היינו לשלם מחיר אחר ושונה לחלוטין. מה שאין כן אם וכאשר נכפית עלינו פעולה כתוצאה מיוזמה מהצד השני, ואין לנו תשובה, אלא בהפעלת חיל האוויר. כל הנימוקים האלה נגד שימוש בחיל האוויר

הועלו בהקשר ובקונטקסט מסויים. לא הייתי רוצה שיעשו השלכות ופרשנות לגבי דברים לא בקונטקסט שבהם הם נאמרו.

מדוע ביקשתי הפעלת חיל האויר במקרה הקונקרטי שלפנינו? אני חושב שהפעם היה נסיון להפעלת שיטה חדשה, שעד היום לא ראינו אותה בירדן, להציב טנקים ולפגוע. הטנקים האלה שהוצבו בצד השני עלולים לשבש לנו את כל החיים שלנו לכל אורך הקו. טנקים כאלה יכולים לירות למרחק של 3 - 5 קילומטר. כל הקו מטירת צבי ועד גשר דאמיה, ניתן להפגוז אותו בטנקים, ללא כל בעיה. זו היתה הפעם הראשונה שהם עשו זאת. לו היינו מגיבים תגובה שאין בה משום הוכחה, ואשר אומרת בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, שעל נסיון כזה אנחנו נגיב במלוא העוצמה, אני בטוח שהיינו עדים לנקיטת קו חדש כנגדנו. אני לא בטוח שהערכים לא יחזרו, ולא יטעו בהערכה, משום שלא היינו מגיבים. היום הירדנים יצטרכו לשקול שלוש פעמים מה יקרה כאשר הם שולחים טנקים, משום שאין להם מטוסים להגן עליהם. ואז ישאלו את עצמם עוד הפעם אם לשלוח אותם. זו לא היתה פעולה יזומה שלנו, הגענו לכך כתוצאה מפעולה יזומה שלהם.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED]

שר הבטחון מ. דיין:

קודם כל, לגבי החלטת הוועדה. לא עלה על דעתי לנהוג בניגוד להחלטת הוועדה. אני גם כן הבחנתי בין שני הדברים, חשבתי שהבחנתי נכונה, אם זה לא היה נכון, אני מבקש סליחה. אנחנו דיברנו בשעתו על פעולות תגובה בגזרת עמק בית שאן. פה לא החלוקה הגיאוגרפית קובעת. היה נושא מסויים שהובא הנה לדיון והיתה שאלה: אם הם מניחים מוקשים, איזו פעולת תגמול באה בחשבון. אמרנו שפעולת התגמול היא בפתחת אש מהעבר השני, ושימוש באווירונים רק אם יפגזו ישובים. אם אתמול, הם היו יורים בארטילריה, ואם לא היו מפגיזים יישוב, לא הייתי אומר להפעיל את חיל האוויר. לא עולה בדעתי שאנחנו נאמר, שהצבא בכל מקום שפותחים בקרב, כאשר ידינו על התחתונה, ואנחנו עומדים בפני מצב שצריכים להפסיק אותו. או לברוח או להיפגע, או להכניס כוח נוסף, אם הכוח הנוסף הזה הוא כוח אווירי - שלא נוכל לעשות זאת. אנחנו נמצאים במלחמה. מה אנחנו רוצים מעצמנו ומה אנחנו רוצים מהצבא?

מה קרה פה? כאן קרה דבר שאיש לא ציפה לו. זו הפעם הראשונה שהירדנים הביאו טנקים, וטנקים מסוג עדיף על הטנקים שלנו, העמידו אותם מול העמדות שלנו, ועם השכמת הבוקר ירו על עמדותינו. אני במקרה הייתי באותו זמן אצל ראש הממשלה, כאשר הביאו לי פתק שהארטילריה שלנו אינה יכולה לסלק את הטנקים שלהם, אינם יכולים להתגבר, ואז היינו צריכים או לברוח או להפסיד את

הטנקים שלנו ואת השריונים, כי אף אחד מהם אינו יכול לעמוד כנגד ה"פוטונים" של הירדנים. אם אתם אומרים שלא היה צריך לשלוח אווירונים, אני מודיע לכם שכאן היינו מפסידים בקרב עם ירדן, וחלילה לנו להפסיד עכשיו קרב בינינו ובין ירדן. צריך ככל האפשר לא להשתמש באווירונים, גם לגופו של ענין כדי לא להפסיד אווירונים, וגם מבחינת האספקט האמריקני של קבלת אווירונים מהם. אבל מדינה שאין לה אווירונים לוקחת 14 טנקים, מעמידה אותם על הגבול ויורה בהם לתוך העמדות שלנו.

כיוון שהייתי אצל ראש הממשלה כאשר הגיעה הידיעה, שאלתי אותו על כך. אבל אני אמרתי, שגם אילולא הייתי אצלו והייתי מקבל טלפון מהרמטכ"ל, שיש לנו יחידה שהטנקים הירדניים יורים עליה ואנחנו לא יכולים להתגבר על האש, מפקד פלוגת הטנקים נהרג והארטילריה אינה מצליחה לשחק את האש, והם עומדים שם עם כוח עדיף, והרמטכ"ל היה שואל אם להכניס אווירונים כדי לשחק את אש הטנקים - הייתי אומר לו להכניס אווירונים. זו התפתחות של קרב שדרשה תגובה, ללא קשר עם הפגזת הישובים. אם השולחן הזה יחליט שלא נפעיל אווירונים - לא נפעיל אותם, לא בסוריה ולא במצרים.

לא עולה על דעתי, שאם יקרה משהו בתעלת סואץ ונהיה במצב שהארטילריה שלהם תפגע בנו, שתהיה הגבלה על הצבא בנשק כזה, כן להשתמש ובנשק אחר לא. כאשר מתחילה מלחמה לא עולה על דעתי שנגביל את הצבא בסוג הנשק. אם בגבול הסורי הם יתקרבו עם טנקים והכוח שלנו לא יוכל להתגבר, לא עולה על דעתי לומר לרמטכ"ל שאינו יכול לתת סיוע אווירי. בשעתו, דובר כאן על פעולה יזומה שלנו לגבי בתי הזיקוק, ואז נאמר לא להפעיל את חיל האוויר, או אפילו לא לנקוט פעולה תגובה יותר חריפה, אבל בהתפתחות של קרב, איזה כבלים אפשר לשים על ידיו של הצבא?

לא לי צריך לומר על ענין שחיקת האוירונים. אני ער לזה יותר ממישהו אחר. אני חוזר ואומר, במקרה הייתי אצל ראש הממשלה ושאלתי אותו כל כך. גם אילולא הייתי אצלו, הייתי אומר לרמטכ"ל שיעשה מה שהוא חושב לנכון. לא הייתי אומר לו: "תברחו". "נקרא לוועדת השרים לעניני בטחון ונחליט". אם תחליטו כך - תחליטו.

אני מצטער שבגלל הדיונים האלה איננו דנים בנושא העיקרי של ההיערכות, ויכול להיות שזה הנושא העיקרי. לפנינו ארבעה אלמנטים במלחמה שאנחנו נמצאים בה עכשיו: (א) אפשרות חידוש הקרבות בחזית; (ב) המרי האזרחי, שכבר דיברנו עליו; (ג) פעולות ה"אל-פתח"; (ד) החזקת הקווים. הערכים בונים הרבה על זה - וגם הייכל במאמריו כותב על זה - שלישראל קשה להחזיק בקווים החדשים. אנחנו אמנם מסבירים שאלה קווים יותר טובים, ובכל פעם שאני בא הנה ומדבר על המערך, אומרים שצריך להגביר אותו. השר אלון אומר שאולי צריך להחזיק שם יותר טנקים, וטנקים יותר טובים. זוהי שאלה קשה מפני שהם בונים על השאלה הזאת: איך אנחנו נוכל לאורך ימים לשבת לאורך התעלה ישיבה שוטפת, וכן בגבול הסורי ובגבול הירדני. אני מודה שזה נטל כבד עלינו. על המילואים ועל הצבא, ביחוד אם הגבולות יתחממו. אנחנו לא רוצים שהגבולות יתחממו. זה הדבר האחרון שאנו רוצים. כרגע, המצב הוא שבגבול מצרים ובגבול סוריה הגבולות שקטים, או מפני שהם למדו לקח, או מפני שאינם מוכנים. הארץ היחידה שיוזמת ממש ובלי הפסק חימום המלחמה על הקו זו ירדן. אינני יודע אם המלך הוא UNDERDOG או OVERDOG, אבל זה מה שקורה לפי הדיונים פה אפשר לחשוב שאנחנו מחממים את הגבול, לא עובר יום שהם לא מניחים שלושה-ארבעה מוקשים, ואם אנחנו לא עולים על המוקשים, הם יורים עלינו כאשר אנחנו יורדים. לפרק אותם, וזאת עושה הצבא הירדני. ידוע שהיוזמת והמדריכה היא סוריה, אבל היא דואגת שפעולות ה"אל-פתח" לא יעשו מהגבול הסורי, אלא דרך הגבול הירדני.

בענין הזה של הגבול הירדני, אנחנו עוסקים כבר זמן לא קצר. בכל המקומות האחרים וגם בתוך ישראל בגדה, ידנו על העליונה, יותר מאשר בגבול הירדני. יש שם הרבה יותר מוקשים. כלילה הם שמים אותם ובבוקר הם יורים באש כדי להביא לכך שהאנשים יגיעו למקום שם יש מוקשים. זו הבעיה

הקונקרטיה.

לא קראתי את המאמר ב"סנדיי טיימס" ואינני מזלזל ברושם הרע שזה עושה. אם העורך של ה"סנדיי טיימס" יצטרך להחזיק את הגבולות האלה עם שני מליון יהודים כנגד 80 מליון ערבים, נראה את האיסטניסיות שלו בהגנה על הגבולות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מישהו הסתמך עליו? אמרו שזה עושה רושם רע.

שר הבטחון מ. דיין:

ציטטו כאן את מה שהוא אומר, כאשר אנחנו החלטנו על פעולת התגובה בסואץ, הפגזנו את הערים איסמעיליה, קנטרה ופורט סעיד, והם פינו את האנשים משם. זה לא ספורט, וכאשר יש מטרה צבאית משתדלים לפגוע במטרה הצבאית.

אני רוצה להגיד לשר הפנים, זוהי עכשיו השאלה איך מדינת ישראל, עם 2 מליון יהודים, תחזיק מעמד מול 80 מליון ערבים? בתעלת סואץ הפצצנו ונכנסנו לחפירות, ואם הם יפתחו במלחמה, יצטרכו להדוף אותנו. כל הפעולה היתה על כפרים כאלה, עד שזה הגיע לבתי הזיקוק. אם שם יחליטו שזה ספורט, המצרים יתנו לנו אות הערכה אם נירה רק בעמדות. אבל מה הם אמרו: "אנחנו ירינו במשחתת, ואתם הרסתם לנו כפרים". צודק השר אלון, שרוב השטח שם מיושב. מה שעשוי לבלום את ירדן, לדעתי - זה על כל פנים אחד הדברים שגורם לבלימת מצרים - אם היא תדע שאם הם ימשכו למקש, להעמיד טנקים ולירות, הם לא יוכלו לחיות שם בצד השני, ויצטרכו לפנות את הכפרים, אחרת יחטפו אש. מה שהשפיע על מליון הערבים בגדה, זה שפוצצו כל בית ממנו נתנו סיוע למחבלים. אם מישהו נתן כוס מים לאיש ה"אל-פתח", הוא בא על עונשו. והעובדה שבשכם פתחו את בתי הספר, למרות שקודם סגרו את החנויות והשבתות את האוטובוסים, זה מפני שהם אמרו שהם רוצים לחיות חיים נורמאליים, אחרת לא יוכלו לחיות. וגם על זה היו מאמרים.

איני יודע דרך אחרת להשיב מלחמה שצרה בעמק זה של הירדן, מאשר לתת מכת-אש חזקה מכאן על עמדות צבאיות ועל הכפרים שבסביבה, אם הם יפתחו עלינו באש. אם יוחלט כאן אחרת - בבקשה. אני רואה כל הזמן בחרדה רבה את הקשיים והצרכים שלנו להחזיק בקווים אלה.

כפי שכבר אמרתי, יש לנו ארבע חזיתות: תנועת המרי; חבלות ה"אל-פתח" - והמלחמה נגד זה דורשת מאות אנשים; החזקת הקווים וכוונות למלחמה. יש שאלה של מערך שצריך לאמן ולהכין, ואני מקווה שנגיע היום לדיון בעניין זה. אני רואה זאת כנטל קשה, ואם לא נחזיק מעמד - נפסיד את כל הפירות של המלחמה והמאבק הפוליטי.

זה מה שאנחנו עושים היום בעמק הירדן. אנחנו ממשיכים להחזיר להם מכת אש, כמוכן שאיננו פוגעים לא בכפרים, ובוודאי לא במחנות פליטים, כאשר הם פותחים עלינו באש. אם יש שם בסביבה עמדה צבאית, אין דרך אחרת, אלא לתת מכת אש חזקה כדי להביא אותם להכרה, שאם הם לא יפסיקו מדרך זו, האוכלוסיה האזרחית שם תצטרך לפנות את כל עמק הירדן המזרחי. זו המדיניות שאולי בכוחה נוכל להחזיק את הקו שם, אלא אם יוחלט כאן אחרת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

ברור שלא רק שהעולם לא ידע מה שמתרחש שם, אלא הציבור בארץ לא ידע וגם חברי הממשלה לא ידעו. אחרי האינפורמציה ששמענו, התמונה היא אחרת מאשר היתה כאשר נכנסנו לשיבה.

שר הבטחון מ. דיין:

זו הפעם הראשונה שהם הזיזו בלילה טנקים לגבול,

זה לא היה קודם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני חושב שאנחנו נמצאים פה בסכנה מדינית לא קטנה. אמרנו שבגבולות טבעיים אפשר להתגונן, אבל המצב הזה שנוצר מוריד את ערכו של הירדן כגבול טבעי. המלחמה נמשכת למרות זאת, ואין הבדל בין הירדן כגבול ובין גבול קלקיליה.

שר העבודה י. אלון:

ההבדל הוא בין מלחמה למלחמה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני חוזר ואומר, שלדעתי זה מבטל במידה ניכרת את הערך של הירדן כגבול. אנחנו לא בנינו די את ה"קייס" של ה"אל-פתח", ושמחן מעבר גבול ל"אל-פתח" זו לא הפסקת אש, אלא המשך האש מהצד ההוא. זה כלל אינו דומה לענין המרי האזרחי. המרי האזרחי הוא בתוך השלטון שלנו. האנשים מתקוממים נגדנו וטבעי הדבר שהסימפטיה של העולם תהיה תמיד לצד אנשי המרי האזרחי ולא נגד אלה שמדכאים את המרי. ענין זה של ה"אל-פתח", שהוא נעשה בעזרת ובסיוע הצבא הירדני, כל מה שהוסבר כאן כל כך יפה על ידי המטכ"ל, אינו מוסבר לעולם. מה שקרה שם אתמול לא הוסבר לחברי הממשלה ולא הוסבר גם לציבור קודם לכן. אני בא בטענה לצד ההסברתי של הענין.

קשה שאנשים אזרחים יתנו עצות לאנשי צבא. אנחנו יודעים שיש להם שם "פטונים", אנחנו יודעים את המספרים שלהם, מסתבר שזה לא טוב, שמצדנו יהיה דווקא בחלק זה של הגבול כוח אינפיריורי, וצריך לחזק אותו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני בהחלט זכרתי שהסיכום היה, כי רק כאשר הם פוגעים בשוב - אנחנו עונים להם באוויר. כאשר הענין הובא בפני שר הבטחון, שבאותו רגע היה אצלי, וידעתי שהרמטכ"ל נמצא שם, במקום התקרית, לא יכולתי להניח שניתן דווקא הפעם אפשרות לירדן להרכיץ לנו. לא היו לנו טנקים במקום, וזה לוקח זמן עד שמעבירים אותם לשם. בינתיים הם הכיאו את ה"פטונים" ועשו את מלאכתם, ואף פעם אי אפשר לדעת איזו מלאכה הטנקים יכולים להשלים.

אני מצטער מאוד על האווירון שנפל, ועוד יותר אני מצטער על כך שהם יכולים להתפאר בזה, ועל אחת כמה וכמה, שהיה להם מספר כזה של טנקים, ואנחנו עומדים שם בטנקים נחותים, ולולא הסיוע האווירי, היינו צריכים להסתלק. אני מתאר לי, באיזה מצב רוח הייתם יושבים פה, ליד השולחן הזה, לו זה היה אחרת. אין פלא, שיש תגובה כזאת, שנקטנו בפעולה אוירית נגד ירדן, שאין לה אווירונים, אבל אנחנו בכל זאת חושבים שלירדן יש פחות יסוד להתנהג כך.

בשבועות האחרונים הם מתרכזים בפעולתם ברצועה של 30 - 40 ק"מ, והם טענו כל הזמן שאת המוקשים מניחים המחבלים ואנשי ה"אל-פתח", אבל נוכחנו שאם ממשלת-ירדן אינה רוצה, היא יכולה למנוע זאת. אנחנו יודעים עכשיו ללא כל ספק, שהצבא הירדני מסייע לקבוצות המחבלים. ישובים אחדים שלנו גזירה זו "חטפו" אש ונגרמו להם נזקים רציניים, והיה זה רק מקרה שלא נהרגו אנשים.

במקרה זה, היתה רק האפשרות הזאת, או שהיינו צריכים לספוג את הכשלון ולהסתלק. אם כי השר דיין פיקפק אם זו ההחלטה. אני זכרתי שהוחלט, כי רק כאשר הצבא שלהם מפגז ישובים, אנחנו מגיבים באויר, אבל

יוצא שאחרים עושים שם את המלאכה, והצבא הירדני מגן עליהם. כאשר פעלנו פעם ראשונה עם אווירונים, לפני כשנתיים, שאלתי את הרמטכ"ל: אין מנוס? והוא אמר שאין מנוס.

הרמטכ"ל י. רבין:

זה כבר שלוש שנים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

גם שם אמרנו שלא ניתן להם להפגז ישובים, ואז עוד לא היה מצב של מלחמה. חבל על היוקרה שהם יכולים לשחק בה. מבחינה זו, הוקל לי כאשר נמסר לי שזה היה "ווטור" שנפל ולא "מיראז". אני חושש מהרושם שזה עלול ליצור, אם כאשר הירדנים מתקיפים אותנו, ואנחנו בגלל נשק נחות צריכים להסתלק. אולי צריך ללמוד מזה שצריך להציב שם יותר טנקים, ומסוג יותר טוב.

קיבלתי כאן ידיעה, שבעולם אין התרגשות גדולה לתקרית עם ירדן, גם השר אבן מביע צער, אבל לא יותר מזה, והוא רק ממליץ שנבהיר לאמריקנים, שלא היתה כוונה לפגוע באזרחים. היה ודאי יסוד להנחה, שהירות של התותחים באות בערך מאותה סביבה של הכפר, שאוצתו הפגיו. אנחנו השתלנו, עד כמה שאפשר, להרחיק את התותחים שלנו מהישוב.

מוסרים לי שגם בשיחה של גדעון רפאל עם סיסקו, סיסקו הסתפק בהבעת דאגה. האנגלים התנהגו קצת אחרת...

מר א. יפה:

קצת גם באשמנו. אנחנו תידרכנו את הנציגות שלנו בניו-יורק ובוואשינגטון, ולא תידרכנו מספיק את הנציגות בלונדון, ונציגנו בלונדון לא ידע מה להשיב.

שר העבודה י. אלון:

אני מבקש לתקן את ההחלטה של הישיבה הקודמת, באיזה מקרים מותר השימוש בחיל האוויר.

שר הפנים מ.ח. שפירא:

אני מבקש את הסיכום בענין זה לדחות לשבוע הבא. נחוץ לחשוב על הדברים.

שר העבודה י. אלון:

מה יהיה אם במשך השבוע הזה יהיה משהו?

ראש הממשלה ל. אשכול:

אם מישו מבקש זמן למחשבה, נדחה את הסיכום לשבוע הבא. צריך לראות שהחזית הזאת, הירדנית, היא עכשיו יותר קשה, ועלול להיות מצב צבאי שיחייב התערבות חיל האוויר. וצריך גם לדאוג שנהיה עוד יותר מוכנים כדי שלא נזדקק לפעולה אווירית.

שר הבטחון מ. דיין:

על זה אין חילוקי דעות. כולנו, החל ממפקד חיל האוויר, הרמטכ"ל ואלופים אחרים, מאוד מאוד לא רוצים להשתמש באווירונים, גם מבחינת השחיקה. עד שהוועדה תחליט בפעם הבאה - אם תחליט - אני רוצה לומר שהאינטרפטציה שלי של ההחלטה היא לא לחזית זו בלבד, אלא לקרבות בכלל, ואם יש

קרב מצב קשה והרמטכ"ל פונה ואומר שהוא רוצה להכניס את חיל האוויר כדי לחלץ את הכוח, אני אומר לו: כן. אין החלטה שחיל האוויר הוא מחוץ לתחום, ולא צריך להפעיל אותו, אלא אם אין ברירה ויש הכרח בכך מכל הבחינות. בזה אין חילוקי דיעות.

השר י. ספיר:

אחת הסיבות להתלקחות הגבול הזה, שאני יכול להבין אותה, היא שקו שביתת הנשק שלנו לאורך הירדן אינו דומה לאורך הגבול בסוריה, שם אין לעבור את נהר הירדן.

שר הבטחון מ. דיין:

אין בעיה לעבור את הירדן.

השר י. ספיר:

הכח שלנו שם הוא קצת נחות, ואז אין ברירה אלא להשתמש באווירונים. השאלה, האם במערך הכללי שלנו יש אפשרות לחזק את הכוח שם?

שר הבטחון מ. דיין:

הנושא שאנחנו עוברים לדון בו עכשיו הוא המערך שלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש גם לרשום מה שאמר כאן השר אלון, בענין סגירת השטחים. נדון בזה בישיבה הבאה.

מ ח ל י ט י ס :

לדחות לישיבה הבאה את המשך הדיון על ההצעה לתקן החלטה מס. ב/17 (ג), מיום ג' בחשוון תשכ"ח (6.11.67), בענין המקרים בהם יופעל חיל האוויר ועל ההצעה לסגור את אזור בקעת הירדן בפני תושבי הגדה המערבית.

ב/32. מערך הכוחות בגבולות

שר הבטחון מ. דיין:

בישיבות הקודמות הוצג כאן מערך הכוחות המצרי ואחר כך מערך הכוחות הסורי, ומדי פעם בפעם נאמר מה מצבנו. בינתיים יש שם תהליך של התעצמות ויש לנו ידיעות על תוספת נשק להם. ביקשתי את הרמטכ"ל שיחזור בקצרה על מה שיש לצד השני, וביתר הרחבה, איך אנחנו רואים את מצב הדברים מהצד השני.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

מאחר ודיברנו כבר על החזית הירדנית, אעבור בקצרה על מערך הכוחות הירדניים. אני רוצה להזכיר שירדן במשך חמישה וחצי החודשים האחרונים, קיבלה פחות נשק מאחרים, אבל הספיקה בכל זאת לארגן את מרבית כוחותיה מחדש, אם כי לא להשלים אותם. היום קיימות פחות או יותר אותן חטיבות שהיו לירדן ערב המלחמה: תשע חטיבות חיל-רגלים, שאינן מלאות. יש להם קשיים למלא חטיבות אלו מבחינת כוח האדם, והסיבה העיקרית להכרזת גיוס החובה היא כדי להשיג כוח אדם למילוי חטיבות אלה. הגיוס הזה יתן בין 500 ל-600 איש, וזה יאפשר להם לאייש את תשע חטיבות החי"ר הקיימות.

אשר למערך הכוחות הסורי - הסורים קבעו להם כמה שלבים שהיו מקבילים למאמצי ההתארגנות שלהם מחדש, ומערך ההגנה שלהם מתחיל להתגבש. רוב רובו של הצבא הסורי, כמעט כל הכוח היבשתי הסורי, מרוכז בין דמשק לבין קו הפסקת האש. הם ערוכים בדיוק לפי הדוקטרינה הסובייטית, כאשר יש להם לאורך קו הפסקת האש כוחות קלים יחסית, כאשר הפלוגות האלה מחוזקות על ידי טנקים ועל ידי ארטילריה שמאחוריהם. מאחורי קו האבטחה יש להם שני דרגים איסטרטגיים: דרג איסטרטגי ראשון ודרג איסטרטגי שני בעומק. הדרג האיסטרטגי הראשון תפקידו לעצור התקפה אפשרית שלנו, ועל ידי התקפות נגד לבלום את הכוח הנגדי, והדרג האיסטרטגי השני צריך להוות עורף לקו הזה.

לסיכום, לירדן יש חטיבות לא רציניות, ואין גם ביצורים רציניים. למרות שהכוחות הממוכנים נמצאים על צירים אלה. לעומת זאת, אותו כוח שישנו פה מאורגן בשלוש דיביזיות. גם קודם היו להם אוגדות בדומה לאוגדות שלנו, היום הם קוראים להן דיביזיות. הם מבטאים בכך קצת קביעות וחשיבות יתר למפקדות האלו, מאשר גדוד שלנו. כוחות חיל הרגלים של הירדנים כולל גם חטיבה של כוח פלשתינאי, שקודם היה בסוריה, ועכשיו סוריה הכניסה אותו למערך ההגנתי.

לסורים יש כאן הרבה טנקים בפזיז (תיאור על המפה). 3 חטיבות חיל רגלים ועוד חטיבת שריון, כאשר התפקיד של הדיביזיה האחת להבטיח את הציר המרכזי לדמשק, ודיביזיה שנייה, תפקידה, להבטיח את הציר בוטמיה - שיח' מסכין - דמשק, וחטיבת שריון שצריכה להיות מסוגלת לבלום התקפות נגד גם מכיוון זה וגם מכיוון זה (תיאור על המפה).

בעומק יש להם חטיבת חיל רגלים וחטיבת שריון ועוד שתי חטיבות רגלים. בסך הכל, יש כאן (תיאור על המפה) 13 חטיבות חיל רגלים, 2 חטיבות טנקים, חטיבה ממוכנת ועוד 3 חטיבות מילואים לא מגויסות.

כל הכוח הזה התרכז בדרג ההגנתי הראשון האיסטרטגי, וכאן הם התחילו להתחפר בהתחפרות רצינית עם תעלות, עוד לא של בטחון, אבל אנחנו יכולים לראות את קווי החפירה ערוכים כפי שכתוב ספרים. בין דמשק לבין האזור הזה (תיאור על המפה), אנחנו מעריכים שיש 400 טנקים. היום מצבת הטנקים שלהם היא כפי שהיתה לפני ה-4 ביוני. הם הפסידו 100 טנקים ואנחנו מעריכים שהם קיבלו חזרה בתקופה זו כמספר הזה של טנקים. לפי תצלומי האוויר שלנו, אנחנו מגלים שזה מה שיש להם. אנחנו חושבים, שעד תום שנה מאז המלחמה הם יקבלו עוד כ-100 טנקים, ויש ידיעות שהם הולכים להקים חטיבת טנקים שלישית.

במערך הזה יש להם למעלה מ-300 כלים ארטילריים. אפילו אם נניח שיש עוד כמה עשרות כלים, עדיין יש להם פחות כלים בארטילריה ממה שהיה להם ערב המלחמה. בטנקים הם הגיעו בערך לאותו מספר, מה שאין כן בארטילריה, והסיבה היא שהאבידות בכלים הארטילריים היו גדולות יותר מאשר בטנקים.

לגבי הסורים, הסובייטים נוהגים ביד יותר קמוצה מאשר לגבי המצרים. כאן תהיה עוד ארטילריה ויהיו עוד טנקים, וכמובן שהמערך הזה עוד ילך ויגדל, אבל צריך לזכור שזה לא מערך כל כך חזק.

ראש הממשלה ל. אשכול:

מהו השטח הכולל של סוריה?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

פי 20 משטחה של מדינת ישראל "הקטנה", לפני

מלחמת ששת הימים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל יש מדבר?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

בצפון יש מדבר, אבל בסך הכל זו ארץ פוריה עם מקורות מים, ולכן גם למשטר זה אין בעיה כלכלית חמורה.

שר העבודה י. אלוץ:

האם זה נכון, שבמערך שלהם, אינם מביאים בחשבון אפשרות תיאורטית של חדירת ישראל דרך לבנון?

ראש אגף המודיעין א. יריב:

הם מביאים בחשבון, אבל מאחר שהם מתוחים מאוד, אנחנו אומרים שיש להם 13 חטיבות, הם אומרים שיש להם רק 11, בציר דמשק - בירות יש כוח של גדוד קומנדו, גדוד ציוד וגדוד רקיטות. זה כוח מועט.

השר י. ספיר:

ואם ירצו להתקדם לשטח המצוי בידינו, איך זה

בחשואה לכוח שלנו?

הרמטכ"ל י. רבין:

נדבר על זה כאשר נמסור על ההיערכות שלנו.

ראש אגף המודיעין א. יריב:

אני עובר למערך המצרי, מבחינה כמותית זה מערך רציני מאוד, אינני מדבר כרגע על הכושר ועל הרמה, אלא רק על הכמות. מפורט סעיד ועד אמצע המפרץ, יש להם 13 חטיבות חי"ר, שלוש דיביזיות, ועוד שתי חטיבות משוריינות כאן (תיאור על המפה).

באזור התעלה יש להם דיביזיה עם שלוש חטיבות חי"ר וחטיבת שריון. במקום זה (תאור על המפה) נמצאת הדיביזיה הששית עם ארבע חטיבות חי"ר, חטיבת שריון, ודרומה עוד חטיבה של חיל רגילים עם שני גדודי טנקים, כאשר בעורף יש רזרבה איסטרטגית של דיביזיה.

הכוחות כאן ערוכים כך שאחרי הדרג האיסטרטגי הראשון נמצא הכוח העיקרי, והדרג האיסטרטגי השני הוא דרג הגנתי על קאהיר. באמצע יש חטיבות פחות רציניות. בסך הכל, יש להם 13 חטיבות חי"ר, 3 חטיבות טנקים עצמאיות, עוד 2 חטיבות טנקים בתוך דיביזית השריון, ועוד חטיבה ממוכנת בתוך דיביזית השריון.

כלומר, באזור התעלה יש בין 660 ל-670 טנקים, ואם נוסיף לזה את הטנקים שאנחנו יודעים שהם בתימן ונמצאים בדרך מתימן למצרים, ועם הסיכויים שיש להם להגיע לקהיר, סך הכל, יש במצרים היום 750 טנקים. מבחינה ארטילרית, יש להם במערך הזה 370 כלי ארטילריה.

(הדיון בסעיף זה נפסק באמצע, עם בואו של שר האוצר, ועברו לדיון בסעיף שהוחלט לדון בו בתחילת הישיבה).

המשך הסקירה והדיון נדחים לישיבה הבאה.

ב/33. סגירת שטחים וסלילת דרכים לצרכי מחנות הצבא בגדה המערבית

שר הבטחון מ. דיין:

בשעתו החלטנו להקים חמש היאחזויות צבאיות על קו הרכס בגדה. התכנית הראשונה היתה של קרוב ל-110 אלף דונם לחמש היחידות יחד, כלומר, במוצע 20 אלף דונם לכל היאחזות צבאית. אחרי שאמרו לנו להצטמצם, הוכנה תכנית חדשה והיא הרבה יותר קטנה. המחנה הראשון יהיה על 4,800 דונם (קודם זה היה 20 אלף דונם); המחנה השני - 10 אלפים דונם; השלישי - 2,500 דונם; הרביעי - 4,500 דונם; החמישי - 2,480 דונם. הכל יחד זה אפילו פחות מחצי.

בשעתו הוקפאו עוד שני דברים של התכנית שלא אושרו לביצוע: (א) עקב הטיפול בקרקעות אמרנו שיש לסגור את השטח מבחינה חוקית, וכל מי שרוצה לעבד שם אדמה צריך לקבל רשיון. (ב) דרכי הגישה שתסללנה קשורות גם בהפקעה של קרקע מבעלי האדמות, ולא רק סגירת השטח.

אני מבקש עכשיו מהוועדה לאשר את כל התכנית. מאז דנו בה בפעם הראשונה עבר זמן רב, אבל המצב מחמיר לפי דעתי, ואנחנו מוכרחים לעשות זאת. אינני מעלה על דעתי שנצא או נפנה מחנות אלה, ולדעתי צריך לקבוע עובדות גם מהבחינה הפוליטית וגם מהבחינה המעשית. צריך להקים את המחנות האלה, ואיפה שיש צורך בגדר - תוקם גדר; איפה שיש צורך במיקוש השטח - יונחו מוקשים, יש לעשות את כל הדרוש, כדי שאם תתחדש המלחמה, לא יהיו אלה בבחינות מחנות קיץ, אלא מחנות צבא ממש.

מבחינה מעשית, יש פה שלושה שלבים. השלב הראשון: הוצאת צו. בשעתו אמר לי שר המשפטים שיתכן ואפשר לעשות זאת שלא בפומבי. אדרבא. אבל אני מבקש כאן החלטה המסמיכה את הצבא לסגור שטחים אלה, להחליט עליהם כשטחים סגורים, הן השטחים המצומצמים והן השטחים המורחבים, מתוך הנחה שאלה תהיינה היאחזויות.

אני מבקש אישור מתן סמכות לסגירת שטחים, ופירוש הדבר, שבעלי הקרקעות שם יוכלו להמשיך לעבדן, אבל יצטרכו להזדהות, ואם אין דבר אישי בטחוני נגד האיש ואין צורך בכל הדונמים של חלקתו - הוא ימשיך לעבדה, או שיתן להם לעבד את האדמה באופן חלקי.

שר העבודה י. אלון:

אבל אם יש לו בית באותו שטח, הוא לא יורשה לגור

שם.

שר הבטחון מ. דיין:

אינני יכול לומר כרגע. אני מבקש סמכות כדי שאפשר יהיה להוציא את האיש מהבית, במידה ולא יוכל להמשיך לגור שם. אם יש צורך בגדר או במיקוש, צריך לעשות את כל ההכנות ולהעריך את הקרקעות לקראת הפקעה. כאשר נגיע לענין ההפקעה עצמו, נביא זאת כאן לאישור.

הדבר השני הוא סלילת דרכים. סלילת דרכים והפקעת הקרקע כרוכות גם בהוצאות כספיות. ההערכה הכספית להפקעה של הקרקע היא 7.5 מליון ל"י לכל השטחים, כולל השטחים של גוש עציון. זו הערכה לפי 8.40 ל"י לדינר עבור דונם.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

מדובר על כל הקרקעות, גם אדמת טרשים?

שר הבטחון מ. דיין:

נדמה לי שהוציאו מהחשבון אדמות בבעלות רשמית. אינני בטוח בזה, אבל כדי שלא ייווצר הרושם שלא מסרתי כאן על כל הנטל הכספי, אני אומר שעניין ההפקעה עצמו עוד יובא לאישור.

לצורך ההפקעה, יש לאשר סכום של 7.5 מליון ל"י. ולצורך סלילת הדרכים סכום של 3.25 מליון ל"י, כולל 700 אלף ל"י לדרך בגוש-עציון, שכבר אושרו, כך שיש צורך ב-2.5 מליון ל"י נוספים.

אני מבקש את הוועדה לאשר שלושה דברים אלה: (א) סגירת השטחים ואישור התקציב לדרכים מיד; (ב) החלטה עקרונית לקראת הפקעה, ואז נעשה הערכות ובדיקות, ובכך הזמן נביא את ההפקעות עצמן לאישור כאן; (ג) רשות לסגירת שטחים, גידור ומיקוש, כל מה שידרש לפי הצרכים.

הצד התקציבי הוא 7.5 מליון ל"י להפקעה, ו-3.25 מליון ל"י לדרכים, כולל דרך בגוש עציון, שבשבילה אושרו כבר 700 אלף ל"י, כך שכרגע דרושים 2.5 מליון ל"י נוספים. אלה הסכומים המידיים שאני מבקש לאשר.

שר העבודה י. אלון:

במשך כמה זמן יוצא הסכום הזה מבחינת הביצוע?

שר הבטחון מ. דיין:

הדבר הדחוף יותר זה סלילת הדרכים. ברגע שנקבל אישור - נתחיל לטפל בהפקעת ובהערכת הקרקעות. את פרטי ההפקעה עצמה נביא לכאן לאישור.

השר י. ספיר:

זה בוודאי יקח יותר משנה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברצוני לשאול את שר העבודה אם אי אפשר להקים מחנות במקומות אלה לאותם 17 - 18 אלף עובדים, שמועסקים בעבודות ציבוריות, כדי שיעבדו בסלילת דרכים אלו.

שר הבטחון מ. דיין:

המדובר בינתיים רק בפריצת הדרכים, ולא סלילת

דרכים עם זיפות.

שר העבודה י. אלון:

במידה שהדרכים נפרצות או נסללות בתחומי הממשל הצבאי, הרי לפי בקשת אנשי הממשל הצבאי, אנחנו מעסיקים בזה מובטלים ערביים. אם לא יהיה שם מספיק כוח אדם, תשלחנה לשכות העבודה מחוסרי עבודה לעבודה זו. בדרך כלל, בכבישים אין "לייבור אינסנטיב", זו בעיקר עבודת דחפורים, פיצוצים וכו'. אבל בתחום הממשל הצבאי אנחנו כמעט לא משתמשים במכונות, ואפילו הובלת האבנים כתוצאה מהפיצוצים נעשית בידיים. ודאי שאפשר להעסיק בזה מובטלים, אבל אלה המובטלים של הגדה שאינם כלולים בכלל בתקציב שלי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אבל המדינה מוציאה עליהם כסף.

שר העבודה י. אלון:

ודאי שניתן לזה עדיפות במקום דרכים במקום אחר.

אבל זה טעון בדיקה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

(לשר הבטחון) - נדמה לי שדובר על כך שתקציב הבטחון יקציב לזה 1 מליון ל"י.

שר הבטחון מ. דיין:

במסגרת התקציב שלנו דיברנו על דברים מסויימים, ואת זה לא הגשנו לאישור כאן, פה הבאנו את הדברים אשר נחוצים, נוסף ל-1 מליון ל"י שלנו.

שר הבריאות י. ברזילי:

אנחנו החלטנו על מאחזים צבאיים, והכוונה היא שלא ישארו תלויים באויר. אבל כיוון ששר הבטחון חשב בזמנו להוסיף לזה גרעין התיישבותי, אולי כדאי להדגיש כאן, בשביל פרוטוקול הישיבה, שגם שלא יהיה, אם הוא חושב שאלה יהיו מקומות קבע, זה יכול גם לקבוע את כל הסידורים וההוצאות. אנחנו מדברים על הפקעה, אבל נניח שתהיה סיטואציה מדינית כזאת שאנחנו לא נישאר שם כעבור שנתיים, אז אנחנו בינתיים נשלם 7.5 מליון ל"י בעד הפקעת הקרקעות, ומה יהיה אחר כך?

אני מתנגד שנבנה זאת שם מתוך הנחה שאלה סדרים של קבע. אני רוצה שהצבא יחיה במכסימום של סדר ונוחיות, אבל לא מתוך הנחה זו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ב-7.5 מליון ל"י אלה, נדמה לי שהכוונה רק להפקעת

קרקעות, בנינים יש שם כבר.

שר הבטחון מ. דיין:

אם נבנה שם, נבנה על חשבון התקציב שלנו.

השר י. גלילי:

האם אין אפשרות להפקיע את הקרקעות באופן זמני?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אפשר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי מוטב שלא, כי אז כאילו מראש מביעים ספיקות אם מתכוננים להשאר, אבל זה דורש בדיקה.

שר האוצר פ. ספיר:

אני רוצה להתייחס לשאלה הראשונה, הסמכות שמבקש שר הבטחון, לא בקשר עם ההערכות המדיניות של השר ברזילי, כי אם רק לצד הכספי.

ב-29 באוקטובר, אחרי בירור יסודי בישיבה נוספת עם ראש הממשלה, אישרנו לבטחון סכום נוסף לשלוש שנים, של 1 מיליארד ו-950 מליון ל"י, וחלק מזה משתלב בתקציב שנה זו. תקציב הבטחון היה 1 מיליארד ו-250 מליון ל"י, ונוסף לזה, אישרנו סכום של 1 מיליארד ו-950 מליון ל"י לשלוש שנים, זה 650 מליון ל"י לשנה.

בשביל לגייס את הסכום הזה מהעם ומהמדינה, אנחנו צריכים לעשות מאמצים עליונים. צריך לקחת בחשבון שתקציב הבטחון של מיליארד ורבע ל"י, זה כפול ממה שהיה רק לפני ארבע שנים.

נוסף ל-1 מיליארד ו-950 מליון ל"י, יש עוד מיליארד לירות שנובע מדברים חשובים, חיוניים ולא חיוניים, מלפני המלחמה. על התקציב הזה "עלה" כל מי שרק יכול, ועוד "יעלו" עליו כאשר זה יגיע לציבור. אינני שייך לפסימיסטים, אבל אני אומר שהתקציב הזה יכול למוטט את כלכלתה של ישראל, ואני אומר זאת מתוך מלוא הידיעה ומלוא האחריות מה פירוש המלה למוטט.

כאשר אישרנו סכום זה, אמרו אלה שמטפלים בעניינים אלה במשרד הבטחון, שיש שם סכום של 240 מליון ל"י, שעל ידי הזמנות שיעשו בשנה השניה והשלישית, זה יכנס במסגרת התקציב הרגיל. והסכום הזה אינו לוקח בחשבון שום תוספת יוקר ושום תוספת שכר, וגם לא שום תוספת בעד הדולרים שנצטרך לשלם יותר ביוקר עקב הפיחות.

בסכום הזה שיעבדנו את העם, מבלי לשאול אותו, לשנתיים נוספות, מבחינת ההכנסות החל מינואר בשנה הבאה. אנחנו לוקחים בחשבון שנצטרך לקבל מיהודים 170 מליון דולר, כלומר 500 מליון ל"י, נוסף על 1 מיליארד ל"י שנחוצים, ועוד אינם כוללים כל מיני דברים, טובים ולא טובים.

אם שיעבדו את העם היהודי, בלי לשאול אותו, במחצית מהסכום הזה, הרי את החלק השני צריך לגבות בישראל, ובישראל קודם כל מאלה שצריכים לשלם. הם אינם רואים סתירה בזה, שיום אחד הם הולכים לחפירות ולמלחמת גשש-הימים, ולמחרת הם טוענים שאינם יכולים לשאת במסים כאלה, ובאמת אינם יכולים לשאת בהם. ואם הם עצמם אינם יודעים זאת, אז אפילו כאן ליד השולחן הזה יושבים אנשים שמסבירים להם השכם והערב שהמסים הם כבדים מנשוא.

הבוקר ראיתי מברק במשרד, שבו יש רמזים כאילו נכנסים למשא ומתן על הוצאה, שהיום זה כבר לא 540 מליון ל"י, כי אם 620 מליון ל"י. ראיתי איזה מברק של ראש הממשלה לשגרירות שמנהלת את המשא ומתן. למרות שרק לפני שבועיים כתבתי בענין זה לשר הבטחון, מצאתי לנכון לכתוב לו מכתב שני היום, עם העתק לראש הממשלה, כי אין לנו הכסף הזה בקופה, ואם הוא רוצה להוציא אותו, צריך להחליט מאיזה מקום לקחת אותו.

בישיבת ועדת השרים לענייני כלכלה, שבה היה לנו הכבוד לארח את שר הבטחון, הוא הודיע שמשרד הבטחון מוציא מעל לתקציב "שאתם אישרתם" כאילו יש שני צדדים לשולחן שמטפל בזה. כתבתי לו היום את המכתב הבא, שאולי הוא עוד לא קיבל זאת:

"אל: שר הבטחון.

הנדון: ביצוע תקציב הבטחון 1967/68

1. הריני מתייחס להודעתך בוועדת השרים לענייני כלכלה ביום א', 19.11.67, לפיה מוציא משרד הבטחון כחצי מליון ל"י ליום מעבר לתקציבו המאושר, וכי גם בשנת 1968/69 יחרוג מתקציבו שנקבע בדיונים ובתיאום עם ראש הממשלה ועמך.

2. ברצוני להבהיר בצורה חד-משמעית כי לא יכול להמשך מצב בוא יחרוג משרד כלשהו מתקציבו המאושר. במידה ומתעוררים צרכים שלא ניצפו מראש, המחייבים תקציב נוסף, יש להביא הדרישה לשינוי בתקציב לדיון והחלטה לפני הגופים המוסמכים. במקביל, יש להבטיח, כמובן, מקורות מימון שיכסו הוצאות נוספות אלה.

3. החשב הכללי אינו רשאי לשלם - ולא ישלם - סכומים שמעבר לתקציב המאושר. מובן מאליו, שעליו גם לדאוג לביצוע מחודש תקין של התקציב המאושר ואינו יכול בחודשים הראשונים של השנה להוציא סכומים על חשבון החודשים האחרונים של השנה.

אין לי אלא לחזור ולהדגיש כי הוצאות הבטחון חייבות להתבצע במסגרת התקציב המאושר, וכל חריגה ממנו חייבת לקבל אישור, הן להוצאה והן למציאת מקורות לכיסויה."

ובהזדמנות זו, אני מפנה אותם הדברים לכל השרים, כולל ראש הממשלה, שעליהם להבטיח מקורות מימון לכל הצעה של הוצאה שהם מביאים.

אין לי תרעומת אישית אל שר הבטחון, שהוא דואג לענייני הבטחון כפי שהוא חושב לנכון. אני רק רוצה לקבוע מה שהיה במשך השנים, עזרנו במידה שיכולנו, אבל הבטחון חייב לחיות במסגרת תקציבית שנקבעה. אפשר להחליט להקציב לבטחון 3 מיליארד ל"י במקום 2 מיליארד ל"י. אם יהיה נחוץ - אפשר אולי להחליט לסגור את כל בתי הספר, ולהוריד כך וכך מתקציב החינוך, ואינני אומר זאת מתוך אירוניה. ודאי שאפשר לחסוך בהרבה דברים אחרים שהשרים חושבים כי הם נחוצים.

אינני נכנס לגופם של הדברים, אם נחוצים שלושה כבישים אלה או לא, אבל כאשר באים לדרוש ממני את התקציב הנוסף, זה כאילו רוצים להתלבי, ואינני רגיל שמהתלים בי. במסגרת הסכום של 1 מיליארד ו-950 מליון ל"י, אפשר בוודאי למצוא 9 מליון ל"י אלה, ואם לא במסגרת התקציב הזה, לפחות במסגרת התקציב החורג. אינני נכנס לפרטים של תקציב הבטחון, אבל עד שהממשלה לא תחליט על תקציב אחר, השר הוא הקובע במסגרת תקציבו למה שיש לתת עדיפות ראשונה, שניה או שלישית. אני יכול להניח שבהיקף העצום הזה של התקציב אפשר להעביר כספים מסעיף לסעיף. אני אומר שזה כאילו להתלבי, אם אינם מוצאים אפשרות להשיג שלושה ורבע מיליון ל"י לסלילת הדרכים, על ידי העברה מסעיף לסעיף במסגרת תקציב הבטחון, או במסגרת הסכומים החורגים מהתקציב.

לסיום, ברצוני להגיד, עוד לא קיבלתי מאף אחד מהשרים הצעה רצינית של הורדה בהוצאות, להיפך, קיבלתי הצעות להוצאות נוספות מכל אחד שיושב סביב השולחן הזה. לא נוכל לפעול מעבר לסכום שאושר בממשלה, בוועדת השרים לענייני כלכלה ובבירורים עם ראש הממשלה עצמו, וכל מי שיבוא בהצעה להוצאה, יצטרך להציע החלטה על העברה מסעיפים אחרים או להצביע על מראי מקום של הכנסה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

זה ביחס לסכום בשביל הדרכים, מה ביחס להפקעה?

שר האוצר פ. ספיר:

אם צריך לשלם בעד הפקעת הקרקעות תוך שנה - שנתיים, דין הסכום הזה כדין הסכום לכבישים.

שר העבודה י. אלון:

אני רוצה להציג שאלה פרינציפיות. אני מבין שבעיה כזאת מובאת לוועדת השרים לענייני בטחון מבחינה עקרונית, אם להפקיע או לא להפקיע, אבל אינני בטוח אם הוועדה הזאת צריכה להכנס לדיון על סעיף אחד של תקציב הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

זה לא שייך לתקציב הבטחון.

שר העבודה י. אלון:

איזה שהוא תקציב. נדמה לי שזה צריך להגמר במסגרת הדיון על התקציב בין משרד הבטחון לבין משרד האוצר, או במסגרת ההסתייגויות לתקציב הבטחון.

שר הבטחון מ. דיין:

סלילת הדרכים לא נכללה בתקציב הבטחון. אם ממליצים על סלילת דרך זו או אחרת, או הפקעת קרקעות, צריך להקציב לזה תקציב אחר. שר האוצר צודק בטענתו, שלא צריך לחרוג ממסגרת התקציב. לא נחרוג ממסגרת התקציב, אבל זה לא נכלל בתקציב ולכן אני מביא זאת הנה. אם יהיה על זה אישור - טוב; אם לא יהיה אישור - לא נעשה זאת.

[REDACTED]

[REDACTED]

שר הדתות ז. ורהפטיג:

וממה יתקיים בינתיים?

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אם מפקיעים את הקרקע מערבי, משלמים לו דמי החכירה. מנימוקים מדיניים אני בדעה שיש למהר בתשלום החכירה, ואז זה יכול להגיע ל-1 מליון ל"י או משהו דומה, ולא 7.5 מליון ל"י.

הייתי רוצה לברר אפשרות זו של הפקעה לחכירה לפני

שקובעים משהו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

יש הגיון בשאלתו של השר ורהפטיג, וזאת צריך לבדוק. אם יתברר שבעד 22 אלף דונם אלה צריך לשלם חכירה שנתית של כמה עשרות או כמה מאות אלפי לירות, יותר קל לשלם זאת מאשר 7.5 מליון ל"י, כי גם הריבית של 7.5 מליון ל"י, זה סכום לא מבוטל. אבל השר ורהפטיג שואל, ממה יחיה בינתיים הערבי. חוץ ממקרים יוצאים מן הכלל, אם זה ערבי שמכירים אותו, ויש לו שם כרם או מטע, שהוא יכול בחלקו להמשיך לעבדו, נוסף לזה נותנים לו דמי חכירה. נדמה לי שמבחינה בטחונית אין זה משנה אם זו הפקעה או הפקעת חכירה. נדמה לי שצריך לבדוק דבר זה.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

במידה שלוקחים פחות משלמים פחות, וזה גם יותר טוב מבחינת ההרגשה שזה עד שיעבור זעם. אני מציע שאיש משרד הבטחון ישב יחד עם האיש שלנו מנכסי נפקדים, ויבדוק את הדבר.

השר י. ספיר:

האם ההחלטה שקיבלנו אינה חופפת את ענין סגירת

השטחים?

שר הבטחון מ. דיין:

אז עוד לא אישרו זאת, כי אמרו שיש לצמצם את השטחים. החלטנו אז על עמק הירדן. אמרתי שנבדוק אפשרויות הצמצום, ואחר שצימצמו את השטח, אני מבקש סמכות לסגירה גם כאן.

השר י. ספיר:

באותם השטחים המצומצמים, מתוך אותה הנחה שהביא כאן שר המשפטים על אפשרויות חכירה, אם אנחנו אומרים לערבי שאנחנו נמשיך לעבד את המטע, נעשה חשבון כמה זה מכניס לו לשנה, נשלם לו את דמי החכירה ונעביר לו ההכנסות של המטע, או שאפשר יהיה לתת להם להמשיך לעבד את המטעים, במידה ואינם מפריעים לעניני הבטחון.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברגע זה איש לא יכול לתת תשובה. צריכה להיות בדיקה של עצם הרעיון הזה, ואפשר תוך שלושה - ארבעה ימים, או שבוע, לבדוק מה יעשה לגבי בעלי הקרקע, חוץ מיוצאים מן הכלל, שאולי יוכלו להמשיך לעבד את הקרקע. אם יש הפרש גדול בכסף בין הפקעת השטחים לבין הפקעת זכות החכירה, נדמה לי שבימים אלה כדאי לנו להיאחז בזה.

שר הבטחון מ. דיין:

אני הצעתי שבשלב זה תאשרו את סגירת השטחים. זה יקח זמן עד שנבדוק את הבעלות, ועד שנחליט אם לקחת כרם זה או אחר, או אם צריך להפקיע שטח אחר ולתת רשות לעבד. ענין ההפקעה עצמו יובא עוד הפעם לשולחן הזה.

השר י. ספיר:

אנו צריכים לדון בזה לאור הצרכים הבטחוניים.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבין את שר האוצר. יכול להיות שיתברר שאם יש אפשרות חכירה, זה לא יהיה 7.5 מליון ל"י, שהשר דיין טוען כי אינם יכולים להוציא אותם מתקציב הבטחון, כי אם רק חצי מליון ל"י לשנה, ואז יהיה יותר קל למצוא את הסכום הזה גם במסגרת תקציב הבטחון וגם מתוך הסדר עם שר האוצר. אנחנו צריכים לדעת שבעניני תקציב יש גם תביעות אחרות, ואם אין יותר הכנסות, צריך לצמצם ולא יבוא שר השיכון ו"יבכה" על שלא עושים שיכון נוסף.

שר הבטחון מ. דיין:

הבעיה הקונקרטית היא סלילת דרכים, והתקציב לזה הוא 3.25 מליון ל"י, כולל 700 אלף ל"י לדרך בגוש-עציון, שכבר אושרו, ונחוצים 2.5 מליון ל"י נוספים, מחוץ למה שיש בתקציב שלנו.

ראש הממשלה ל. אשכול:

לגבי 2.5 מליון ל"י אלה אני אומר שצריך לעשות כך שזה יבוא מהכספים שאנחנו עכשיו לכל מיני עבודות ציבוריות, כדי לספק תעסוקה בין היהודים ובין לערבים.

שר העבודה י. אלון:

אני מוכן לבדוק זאת. ברור שחלק מהמרכיב של ההוצאות איננו העבודה, זה מיכון וציוד. אני מוכן שנטיל זאת על איש הממשל הצבאי, יש משרד הבטחון ואיש שירות התעסוקה, שישבו ויבדקו זאת יחד, כדי לדעת מה ניתן לבצע בהכוונת תקציב שכבר קיים בנושא זה במקום נושא אחר.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אולי הצבא יהיה מוכן לתת לזה מכונות שנלקחו שלל.

שר העבודה י. אלון:

אותן המכונות שהיו שם מפעילים בשטחים ההם.

שר הבטחון מ. דיין:

סלילת דרכים איננה מענינו של הצבא. משרד העבודה יטפל בביצוע הדבר בצורה הטובה ביותר, אבל עומדת השאלה התקציבית. זה לא נכלל בתקציב הבטחון עד עכשיו. אני מקבל את דברי שר האוצר, שאסור לנו לחרוג ממסגרת התקציב, ואני יודע שאל"מ קשתי מבלה ימים שלמים אצל שר האוצר, שאינו נותן לו לחרוג אף באגורה מהתקציב, כי כל הכספים הם בידי החשב הכללי. לזה אין תקציב במסגרת תקציב הבטחון, ולפי עניות דעתי, גם לא יהיה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אני מבקש את משרד העבודה לבדוק זאת.

שר העבודה י. אלון:

צריך לבדוק זאת במסגרת תקציב התעסוקה בגדה. אני מציע למסור נושא זה לבדיקה למשרדי האוצר, הבטחון והעבודה.

שר האוצר פ. ספיר:

האוצר אינו פרטנר בענין זה.

שר הבטחון מ. דיין:

הצבא פרטנר, פרט לתקציב.

שר האוצר פ. ספיר:

הודעתי לאנשי האוצר, שאנשי הבטחון צריכים להסתדר במסגרת תקציב הבטחון. אני מוכן להפגש אתכם, אבל לא בענין זה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

משרד העבודה צריך לתרום לפתרון בעיה זו על חשבון כל מיני עבודות ציבוריות, גם אם איזה כביש במקום אחר ידחה ולא יעשה.

שר העבודה י. אלון:

מתקציב התעסוקה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

או שאומרים שהבטחון מחייב לעשות זאת, אבל כיוון שזה לא ניתן, זה הובא לדיון כאן. או שאפשר להחליט לא לסלול דרכים אלו.

שר הפנים מ.ת. שפירא:

אולי אפשר חלק מהתקציב שאושר בשביל כביש עין גדי - עין פשחה, להעביר לדרכים אלו.

שר האוצר פ. ספיר:

שמעתי שהכביש עין-גדי - עין פשחה צריך לעלות 10 מליון ל"י, אבל היות ולא הציעו זאת כאן...

מזכירת הממשלה י. עוזאי:

זה היה כאן ואושר, דובר על 5 מליון ל"י.

שר העבודה י. אלון:

כאן אישרו רק את הצד המדיני ולא אל הצד התקציבי.

ראש הממשלה ל. אשכול:

כאן לא אישרו שום דבר, אלא את הרעיון, והסיכום היה ששר העבודה יבוא בדברים בענין זה עם שר האוצר.

שר העבודה י. אלון:

ענין הביצוע של כביש עין-גדי - עין פשחה אושר כאן רק מהבחינה המדינית. מה שנוגע לצד התקציבי, זה בדיון בין האוצר, הבטחון והעבודה, ונעשית בדיקה באיזו מידה ניתן לבצע אותו על ידי תקציב התעסוקה של הפליטים. זה מבוסס על פליטי עזה שרוצים להעביר אותם מטעמים מדיניים לעבודה בסביבות יריחו. יש לי תחשיב כמה ימי עבודה זה נותן.

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברור שאם אנחנו נתקלים באיזה דבר, ויש שאלה של סלילת דרכים למאחזים צבאיים, או כביש עין-גדי - עין פשחה, ואת פליטי עזה עוד לא מעבירים - אפשר לבקש ממשרד העבודה לנסות להעביר, כי דרכים אלה צריכים לעשות במסגרת תקציב התעסוקה, במידה שיש למשרד העבודה תקציב לזה.

שר העבודה י. אלון:

אני צריך לבדוק זאת.

שר האוצר פ. ספיר:

היות ואני שומע עכשיו במקרה בענין כביש עין-גדי - עין פשחה, אני רוצה שיהיה ברור לגבי עדיפויות הכבישים בתקציב ממשרד העבודה, שהוא נאבק עליו, והוא הקובע את העדיפות. אני יודע שאם אומרים לי שרוצים לעשות את הכביש הזה בעבודת-ידיים, זה כאילו אומרים שרוצים לייבש את ים המלח. שם יש מבצעים עצומים של פריצת דרך. אינני קובע כמה צריך לעלות הכביש הזה. לכל אחד מאיתנו יש עשרות דברים מענינים ביותר. אני מניח שאלה שרוצים בסלילת הכביש הזה, חושבים שזה מענין. לא רק ש-10 מליון ל"י אלה אינם, אפילו 2 מליון ל"י אינם למטרה זו. אם הענין אושר מבחינה פוליטית, זה מצטרף לאיזה דבר, אבל אני מבקש שהענין יובא לדיון, עם כל היחס שיש לי לענין זה.

שר העבודה י. אלון:

זו היתה הכוונה.

ראש הממשלה ל. אשכול:

אחרי שאני הצלחתי להוציא עוד 200 מליון ל"י מנגיד בנק ישראל, ואמרנו ש-100 מליון נוספים צריך לגייס מהבנקים....

שר האוצר פ. ספיר:

והבנקים שואלים באיזו רשות משהו החליט על זה...

ראש הממשלה ל. אשכול:

ברור שאין אפשרות להשיג תקציב נוסף. לגבי הפקעת הקרקעות, אנחנו אומרים שצריך לבדוק אם אפשר לעשות הפקעת חכירה.

מה שנוגע לסלילת הדרכים, משרד העבודה יבדוק את הדבר מבחינת הכספים שיש לו לעבודות ציבוריות ליהודים ולערבים. אם לא, נטיל את כל הסכום על תקציב אחד, יכול להיות שנגיד שיבנו מאה דירות במקום מסויים.

אני מבקש את שר העבודה לבדוק זאת, ואם יתברר תוך כמה חודשים שזה לא הולך, נבדוק, ואולי נצטרך להוריד גם מתקציב אחר. אם הדבר ניתן לסידור בין משרדי, אין צורך להחזיר זאת לוועדה זו. אם ענין הפקעת הקרקעות בחכירה, זה ענין של כמה עשרות אלפי לירות, אפשר להסתדר.

אני מצטער שלא גמרנו היום את הדיון בהיערכות הכוחות.

שר הבטחון מ. דיין:

אני מבקש שזה יהיה הסעיף הראשון בישיבה ביום ד' הבא.

מ ח ל י ט י מ :

בהמשך להחלטת הוועדה בנדון מיום כ"ו באלול תשכ"ז (1.10.67):

(א) להסמין את שר הבטחון לסגור את השטחים מסביב למחנות צה"ל בגדה המערבית ולעשות את כל הדרוש לביצור מחנות אלה.

(ב) להטיל על נציג משרד הבטחון ונציג משרד המשפטים לבדוק את אפשרויות ההפקעה של השטחים מסביב למחנות צה"ל בגדה המערבית ולהביא הצעתם לאישור ועדת השרים לעניני בטחון.

(ג) להטיל על נציגי משרד הבטחון ומשרד העבודה לבדוק את האפשרות להקצות 2.5 מליון ל"י מתקציב התעסוקה של משרד העבודה, לשם סלילת הדרכים למחנות צה"ל בגדה המערבית.

תימצא האפשרות להקציב את הסכום האמור - תבוצע סלילת הדרכים על ידי משרד העבודה. לא תימצא אפשרות כלל - תוחזר השאלה להחלטת ועדת השרים לעניני בטחון.

הישיבה ננעלת